

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему ДІЄСЛІВНО-АДВЕРБІАЛЬНА РЕПРЕЗИНТАЦІЯ ПРОЦЕСУ В
СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.035-н-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.043 Германські мови та
літератури (переклад включно), перша –
німецька

освітньо-професійної програми

Мова і література(німецька)

А. О. Гриба

Керівник к.ф.н., професор. В. Ф. Прохоров

Рецензент к.ф.н., доц. С. Ю. Вапиров

Запоріжжя

2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра німецької філології та перекладу

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.043 Германські мови та література (переклад включно)

Освітня програма Мова і література (німецька)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« _____ » _____ 20 _____ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

ГРИБІ АННІ ОЛЕКСАНДРІВНІ

- 1. Тема роботи (проєкту)** Дієслівно-адвербіальна репрезентація процесу в сучасній німецькій мові
- 2. Керівник роботи** к.ф.н., професор Прохоров В. Ф. , затверджені наказом ЗНУ від «8» квітня 2021 року №566-с
- 3. Строк подання студентом роботи** 13.12.2021
- 4. Вихідні дані до роботи:** науково-теоретичні засади інтертекстуальності, тексти художніх творів
- 5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):**
 - 1) Здійснити огляд теоретичних джерел
 - 2) Розглянути специфіку використання адвербіальних дієслів в німецькій мові

3) Порівняти різні напрямки адвербіалій дієслів на прикладах творів художньої літератури

6. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Немає

7. Дата видачі завдання 27.04.2021

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Пошук наукових джерел за темою	Травень 2021	виконано
2.	Селекція фактичного матеріалу	Травень 2021	виконано
3.	Написання теоретичного розділу	Червень 2021	виконано
4.	Підготовка дослідницької частини	Версень-жовтень 2021	виконано
5.	Написання вступу та висновку	Листопад 2021	виконано
6.	Проходження нормоконтролю	Листопад 2021	виконано
7.	Захист	Грудень 2021	виконано

Студент _____ А.О. Гриба

(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ В.Ф. Прохоров

(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ С.Ю.Вапіров

(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 86 стор., 75 джерел, 1 додаток.

Об'єктом дослідження дослідження є дієслова, які володіють другим типом адвербіальності, тобто мають лексикографічно зареєстровані семи адвербіальної характеристики дії; **предметом дослідження** є структура значення таких дієслів. **Мета** роботи полягає у аналізі адвербіальних дієслів методом наступних досліджень: дефіційний аналіз, метод компонентного аналізу структури значення дієслів, морфемний аналіз, лінгвостилістичний аналіз та елементи зіставного аналізу адвербіальних дієслів різноструктурних мов.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення словотворення: (Ю.А. Жлуктенко, Л.А. Вараксина, Н.С. Ивановой, Г.Ф. Новак).

Отримані результати: Риси адвербіальності різних видів здатні формувати не лише основні значення семантичної структури дієслів, а й похідні. Виявлена залежність між адвербіальним значенням і можливістю вживання дієслова в окказиональному значенні руху змушує припустити, що всі адвербіальні дієслова можуть окказионально використовуватися у значенні руху у певному лінгвістичному оточенні, так як у їхніх дефініціях містяться семи характеристики руху. Постпозитивна частина (адвербіальний компонент) розширює смисловий обсяг дієслів і впливає на процес їх перекладу. Переклад на рівні варіантних відповідників домінує при передачі дієслів з експліцитною семою; переклад на рівні контекстуальних заміन притаманний дієсловам з імпліцитною семою.

***Ключові слова:** адвербіальність, дієслово, словотворення, афіксація, тривалість дії, інтенсивність дії, сема.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 АДВЕРБІАЛЬНЕ ДІЄСЛОВО: ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОТВОРЕННЯ.....	8
1.1 Головні питання вивчення адвербіальних дієслів.....	8
1.2 Дієслівне словотворення.....	13
1.3 Утворення адвербіальних дієслів.....	17
1.3.1 Механізми конверсійного утворення адвербіальних дієслів.....	17
1.3.2 Словоскладання при утворенні адвербіального компонента значення дієслів.....	25
1.4 Межа нарощування адвербіальності в значенні дієслова.....	27
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2 КІЛЬКІСНІ УЯВЛЕННЯ В СФЕРІ ДІЄСЛІВНОЇ ДІЇ.....	32
2.1 Кількість дії як когнітивна і мовна категорія.....	32
2.2 Множинність дієслівної дії.....	37
2.3 Тривалість дієслівної дії.....	51
2.3.1 Тривалість і час дієслівної дії.....	51
2.3.2 Тривалість в мові.....	53
2.3.3 Способи вираження тривалості.....	60
2.4 Інтенсивність дієслівної дії.....	67
Висновки до розділу 2.....	74
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	84
ДОДАТОК А	86

ВСТУП

Дослідженням універсальних категорій вчені займаються вже давно, і це не випадково, оскільки людина не мислить свого існування поза часом і простором. Нас цікавить категорія часу в тому вигляді, в якому вона формується в свідомості носія німецької культури і як вона відображається у відповідній мові.

У вітчизняній лінгвістиці при дослідженні мовних засобів вираження категорії часу вчені фокусують свою увагу на граматичних засобах передачі часових значень; на концептуальному аналізі лексичних засобів, що виражають значення часу; проводяться польові дослідження мовної категорії часу; описуються лексичні способи вираження часових значень; аналізуються функціональні особливості лексичних засобів, службовців для передачі часових значень.

Методологічні засади дослідження становлять праці лінгвістів з питань аспектуальності Б.М. Баліна, А.В. Бондарко, С.М. Полянського, Б.Х. Різаєва, О.М. Соколова, С.П. Тіунової, В.С. Храковського, поняття процесу як категорії дієслова З.Я.Тураєвої, Е.Ф.Кірова, В.В.Мішланова, Н.М.Мединьської, В.І.Дегтярьова, праці присвячені «поняття фазовості» В.Флеміга, В.С.Храковського, В.В.Богданова, Т.М.Сидоренка, О.М.Соколова, А.В.Авереної, Л.Н.Давиденка, А.А.Шакієвої, та ін.

У зарубіжній лінгвістиці дослідженням відображення універсальної категорії часу в мові займалися С. Бхатті, С.М. Шмідт, Р. Бронс-Альберт, Г. Гельхаус, Х. Гросс, Е. Кошмидер, В. Леманн, М. Лейнонен, Е. Оксаар, К. Пітнер, У. Заккер, Р. Тірофф, Е.С. Трауготт, Х. Фатер і ін.

Актуальність теми даного дослідження визначається недостатньою досліджуваністю парадигми лексичних одиниць, які використовуються носіями німецької мови для відображення ідеї часу, а саме говірок, що виражають

невизначений (розтяжне) час (екзистенціальні прислівники), а також необхідністю уточнення критеріїв визначення складу аналізованої лексико-семантичної групи прислівників і виявлення ступеня вираженості репрезентації невизначених (екзистенціальних) тимчасових характеристик в лексико-семантичній системі німецької мови.

Об'єктом даного дослідження є вся лексико-семантична група говірок як елемент функціонально-семантичного поля часу.

Предметом дослідження є лексико-семантичні характеристики екзистенціальних тимчасових прислівників німецької мови, їх парадигматичні відношення.

Мета дослідження полягає у встановленні закономірностей репрезентації екзистенціальних тимчасових характеристик говірками німецької мови.

Поставлена мета обумовила вирішення наступних основних **завдань**:

- узагальнити основні дослідницькі концепції дослідження лексичних засобів вираження категорії часу в сучасній лінгвістиці;
- встановити специфіку категоризації часу та орієнтування в ньому в німецькій лінгвокультурі;
- визначити склад лексико-семантичної групи екзистенціальних тимчасових прислівників;
- встановити ієрархію семантичних ознак в семантичній структурі прислівників, що виражають часову екзистенцію;
- виявити закономірності репрезентації в німецькій мові різних часових параметрів екзистенціальними говірками.

Для проведення дослідження була висунута робоча гіпотеза про те, що парадигми адverbіальних одиниць, що описують невизначений час, характеризуються неоднорідною диференційованістю, а репрезентація конкретних часових характеристик - різним ступенем вираженості.

Матеріалом для дослідження слугували тексти сучасної художньої літератури німецьких авторів. Крім того, для вирішення поставлених завдань були використані дані тлумачних словників німецької мови «Duden - Das grosse Wörterbuch der deutschen Sprache» і «Wahrig. Deutsches Wörterbuch ».

Поставлені завдання і предмет дослідження зумовили використання різних методів лінгвістичного аналізу: метод суцільної вибірки, статистичний аналіз, використовувані для визначення складу ЛСГ говірок, що виражають часову екстенцію, описовий метод, що включає в себе спостереження, інтерпретацію, узагальнення і класифікацію аналізованого матеріалу, метод контекстуального аналізу, метод компонентного аналізу, що використовуються для опису семантики прислівників, що виражають часову екзистенцію, а також різних способів репрезентації часових характеристик говірками аналізованої ЛСГ.

Наукова новизна полягає в тому, що в цьому магістерському дослідженні вперше проводиться аналіз ЛСГ говірок німецької мови, що виражають часову екзистенцію, з урахуванням лінгвокультурологічного аспекту. При цьому визначається склад ЛСГ тимчасових прислівників, що виражають невизначені часові характеристики події або дії; реконструюється семантична структура досліджуваних говірок, описуються парадигматичні відносини конститuentів в рамках аналізованої ЛСГ.

Теоретична значимість магістерської роботи полягає в подальшій розробці положення про системний характер лексичного рівня мови, питань лексичної семантики, теорії поля і лексико-семантичних груп з точки зору системного підходу. Робота розширює наукові уявлення про семантичної структурі німецьких тимчасових прислівників і збагачує, зокрема, дослідницьку базу лексикології і мовознавства в цілому. Отримані дані та зроблені на їх основі висновки можуть бути застосовані для аналізу значень інших адвербіальних одиниць.

Практична цінність роботи визначається тим, що отримані результати можуть бути використані у вузівських теоретичних курсах загального мовознавства, когнітивної лінгвістики, германістики, теорії міжкультурної комунікації, порівняльної типології, лексикології німецької мови, на практичних заняттях при навчанні німецької мови, а також при розробці навчально-методичних посібників для студентів. Відомості про особливості семантичної структури тимчасових прислівників можуть виявитися корисними в лексикографічній практиці. Матеріал дослідження може служити для розробки тематики курсових і дипломних робіт.

Структура та обсяг наукової праці. Робота складається зі вступу, двох розділів із висновками до них, загальних висновків, переліку використаної літератури, списку ілюстративного матеріалу та додатку. Загальний обсяг роботи – 88 сторінок (основний текст – 71 сторінок).

РОЗДІЛ 1

АДВЕРБІАЛЬНЕ ДІЄСЛОВО: ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОТВОРЕННЯ

1.1 Головні питання вивчення адвербіальних дієслів

Найпоширенішим і простим визначенням дієслова є наступне: «дієслово - це знаменна частина мови, що позначає дію (процес), подію (досвід) або стан» [Аверьянова 2004, с. 35]. Лінгвісти завжди приділяли особливу увагу дієслову, тому що він є «найскладнішою частиною мови» [Аверьянова 1976, с. 83]. У реченні дієслово є граматичним і семантичним центром, виконуючи функцію предиката, тобто здійснює зв'язок між ситуацією, позначеної висловлюванням, і дійсністю. Дієслово характеризується складним комплексом морфологічних категорій, таких як, наприклад, фінітність / нефінітність, час, вид, спосіб, перехідність / неперехідність. Однак складність даної частини мови не обмежується її синтаксичної значимістю в реченні. На думку Е. В. Земської, дієслово є «прикладом складної взаємодії внутрішньолінгвістичними і нелінгвістичних чинників », тому при вивченні дієслова до уваги приймається «факт приналежності дієслова двом зонам мови – рівню номінації та рівню синтаксису» [Земська 1994, с. 85].

На відміну від російської мови, в німецькій немає категорії виду дієслова, тобто визначити завершеність або незавершеність дії у відриві від контексту дуже складно. Це відрізняє німецьке дієслово і від дієслова в англійській мові, де тимчасова форма сама визначає вид дієслова, тоді як в німецькій мові вид можна визначити лише за деякими семантичним і словотворчих ознак: фазовий (schlafen

- einschlafen), просторовість (steigen - aussteigen), інтенсивність (trinken - saufen) і каузативного (springen - sprengen).

Дослідження семантики дієслова є складним, але перспективним аспектом вивчення дієслівної лексики. На думку Ш. Баллі [Баллі 2001, с. 88], дієсловом довгий час приділялася занадто мало уваги, проте на це є певні причини. Дієслова, будучи поряд з прикметниками іменами ознаковими, володіють менш чіткою денотативною здатністю, ніж іменники, в зв'язку з чим, їх семантична структура більш варіативна, а семний склад більш рухливий, багат шаровий і неоднорідний [Агрова 2005, с. 118]. Ці особливості, хоча і ускладнюють вивчення семантики дієслівного слова, складають істотні напрямки дослідження.

Будучи ім'ям простору ознак, дієслово позначає всілякі характеристики предметів, їх станів, відносин, а також несе інформацію про дії, його характер, спрямованості, способи та спосіб виконання, цілі, наслідку, ступеня інтенсивності і т. п. Крім того, дієслово побічно характеризує суб'єкт і об'єкт дії. При вивченні семантичної структури багатозначного слова виділяють компоненти значення слова, які містять сутнісні невід'ємні характеристики дії, які складають центральну, або ядерну зону значення [Аверьянова 1996, с. 67].

Крім ядерних компонентів в структурі значення дієслова можна виділити семантичні ознаки, які є складовою його периферії. Периферійні компоненти не так яскраво виражені в лексичному значенні слова, як ядерні, і мають статус потенційних, або імпліцитних, семантичних ознак. Деякі з них можуть проявлятися тільки в особливому лінгвістичному оточенні [Алефіренко 1987, с. 87]. Стосовно до дієслова ми можемо виділити ядерну сему (Або «архісему» по В.Г. Гаку), що позначає дію в самому широкому сенсі, і імпліцитні, або потенційні, семантичні ознаки, уточнюючі і ускладнюють його семантику.

Відправною точкою дослідження адвербіальних дієслів можна вважати положення про те, що дієслово може мати ускладнене значення. Як правило, ускладненість семантики дієслів може пояснюватися наявністю наступних

чинників: складність морфологічної структури; вживання дієслова в певному контексті, що створює адвербіальність на рівні синтагми / пропозиції; інкорпорування дієслівним значенням деяких елементів синтаксичної структури пропозиції; наявність в структурі дієслова додаткових закріплених на семному рівні компонентів.

Багатокомпонентність значення, що з'являється в результаті афіксальної освіти дієслів, не викликає сумнівів. Більшість досліджень таких дієслів зводиться до розгляду додаткових значень, що повідомляються приставками, суфіксами і післялогами. Афіксальних морфемі мають лексичні значення, які при утворенні адвербіальних дієслів включається в значення похідної лексеми, що і пояснює ускладненість структури значення дієслова.

Положення про розвиток синтаксичної адвербіальності внаслідок вживання дієслова в певному контексті неодноразово доводилося багатьма лінгвістами [Акулова, с. 70]. Саме поняття адвербіальності як додаткового значення, що з'являється під впливом визначених синтаксичних умов, виникла завдяки контекстуальному дослідженню дієслівної лексики.

При своїй появі поняття «адвербіальність» не співвідносилося конкретно з будь-яким семантичним класом дієслів, що не дивно, адже адвербіальні дієслова розглядалися як одна з проблем перекладу. Подальше дослідження проблеми адвербіальних дієслів в німецькій мові було пов'язане з виділенням певного класу дієслів, здатних здобувати адвербіальні семи в контексті.

Так, Л. Н. Цікалова розглядає те, що ми назвали б синтаксично адвербіальними дієсловами (автор не вводить даного терміну), адвербіальність яких виникає в моделях типу *sagen jemandem etwas irgendwie zu tun* в німецькій мові. [Цікалова 1987, с. 12]. Підкреслюючи вирішальну роль контексту ситуації, завдяки якому практично будь-яке дієслово може стати подібним адвербіальному в вищезазначеної моделі, автор приходить до висновку про наявності у дієслів німецької мови контекстуально зумовленої здатності отримувати додаткове

каузативне значення, представлене семой «змушувати кого-небудь робити щонебудь будь-яким способом».

Подальший розгляд адвербіальних дієслів пов'язано, в першу чергу, з визнанням дієслова семантичним і синтаксичним центром висловлювання, внаслідок чого дієслово наділяється здатністю схематично, в згорнутому вигляді, представляти всю ситуацію спілкування [Васильєв 2009, с. 68]. Дана точка зору також заснована на визнанні можливості виникнення контекстуально зумовленої адвербіальності, проте для її появи потрібно декілька більший відрізок тексту, а саме, пропозиція. Так, А. А. Уфимцева стверджує, що особливістю дієслівних лексем є то, що в їх номінації може фіксуватися велика різноманітність семантичних ознак, що характеризують різні зв'язки дієслівної дії з предметами і особами, що роблять дії, зазначені самим дієсловом. Таким чином, структура значення дієслова ускладнюється, включаючи в себе семи способу виконання дії, обставин його вчинення, тимчасових характеристик дієслівного дії і т. п. [Уфимцева 198, с. 59].

Такої ж думки про статус адвербіального дієслова і компонентної структурі його значення дотримуються і деякі інші лінгвісти [Авілова 1976, с. 186]. Н. С. Авілова в ряді статей і в дисертаційному дослідженні, присвячених різним аспектам вивчення семантичної структури дієслів і структури їх значення, виділяє в лексиці німецької мови кілька класів дієслівної лексики в залежності від семантичного навантаження, яку вони несуть в реченні. виділяючи клас суб'єктно-об'єктно-адвербіальних дієслів, автор відзначає особливу складність семантичної структури таких дієслів, яка укладає три типи додаткових семантичних компонентів - суб'єктні, об'єктні і адвербіальні, намагаючись таким чином вирішити не тільки питання про статус семантичних ознак в структурі значення дієслова, а й проблему класифікації і кількісних характеристик таких ознак [Авілова 1976, с. 122].

Окремим напрямком у дослідженні адвербіальних дієслів можна вважати розгляд ускладнень семантики таких лексем з позицій можливості інкорпорації деяких представлених в словосполученні, синтагмі або пропозиції семантичних ознак дієслівним значенням. Дане положення дозволило ряду вітчизняних і зарубіжних лінгвістів виділити клас дієслів зі складним значенням. Ряд лінгвістів бере до уваги, перш за все, не синтаксичні умови виникнення адвербіальності, а адвербіальність, закріплену на семному рівні дієслівного слова. Зауваження про можливість лексикографічної фіксації додаткових компонентів значення дієслова було зроблено досить давно [Андрєєва 2005, с. 98], проте протягом досить довгого часу дане питання не вивчалось. Деякі лінгвісти не розглядають додаткових значень адвербіальних дієслів, а лише констатують ускладнену семантичну структуру і говорять про те, що додаткові семантичні ознаки модифікують і конкретизують основне дієслівне значення [Недобух 2007, с. 45]. Ряд лінгвістів виділяє адвербіальний компонент характеристики образу дії, який може включати більш дрібні семантичні елементи, такі як манера, спосіб, якісна характеристика дії, якісна характеристика суб'єкта та ряд суміжних з ними семантичних ознак, наприклад, інтенсивність, темп, час виконання дії і т. п. Крім перерахованих вище семантичних ознак в структурі значення дієслова можуть бути присутніми наступні: способу виконання дії, обставин його вчинення, тимчасових характеристик дієслівної дії [Мельчук 1985, с. 33]; суб'єкта, об'єкта, збірного результату, спрямованості, характеру, інтенсивності, кількісних змін, цілі [Андрєєва 2005, с. 211]; часу, місця, способу дії, інструментальності, напрямку, заходи і інтенсивності, стану, цілі, результату [Мартинов 2004, с. 67], способу дії, що включає темп, інтенсивність, тривалість, ступінь складності, манеру дії, ітеративний, інструмент здійснення дії [Мартинов 2004, с. 111]; дії, стану, відносини; способу здійснення дії; засоби здійснення дії; інструменту, - часу, характеристики суб'єкта, об'єкта, контрагента дії [Маслова 2001, с. 98].

Структура значення дієслова може містити не тільки поодинокі семантичні ознаки, а й містити цілі їх комплекси.

Адвербіальні дієслова створюють певні труднощі при спробі їх перекладу на інші мови. Деякі лінгвісти вважають, що в інших мовах, зокрема, в російській, адвербіальних дієслів немає, а, отже, для отримання адекватного перекладу будуть потрібні додаткові лексичні та синтаксичні засоби.

Проблема порівняльного аналізу адвербіальних дієслів у різних мовах розроблена далеко не повністю, що і зумовило використання елементів порівняльного аналізу при дослідженні вищезазначеного мовного явища в даній роботі, одним із завдань якого є розгляд можливостей збереження адвербіальних ознак дієслів на міжмовної рівні.

1.2 Дієслівне словотворення

Традиційно всі способи словотворення поділяються на морфемний і неморфемний. До морфемного (або морфологічного) способу відносяться наступні: афіксація, що включає префіксацію, суфіксацію, постфіксацію і їх різні поєднання, і словоскладання. Всі ці способи об'єднує те, що слова утворюються «відразу» на базі виробничої основи за допомогою приєднання афікса або іншої основи за певною моделлю. До неморфемного (семантичного) способу словотворення відносяться розвиток значення слова (метафоричний і метонімічний переноси значення), лексикалізація граматичної форми, семантичне включення, семантичне зрощення і т. п. При даних способах слова утворюються на базі семантичної співвіднесеності з виробничим словом або словосполученням, при відсутності афіксальної морфемі шляхом включення

слова в новий лексичний розряд. Вони утворюються через поступову зміну семантики виробничого слова за певною семантичною моделлю.

У німецькій мові на першому місці по продуктивності дієслівного словотвору знаходиться афіксація, а саме, префіксація, тому що більшість німецьких дієслів утворені за допомогою відокремлюваних невідокремлюваних приставок, які уточнюють і модифікують значення дієслова.

Велику роль в дієслівному словотворенні відіграє і словоскладання, яке вважається багатьма лінгвістами [Носенко 1981, с. 77] провідним способом словотворення у німецькій мові (особливо в утворенні іменників і прикметників). У німецькій мові цей спосіб словотворення настільки поширений, що складні слова виробляються носіями мови в мовленні спонтанно, подібно до того, як в англійській і російській мовах утворюються словосполучення. Доказом великої продуктивності словоскладання в німецькій мові є і той факт, що багато складних слів навіть не фіксуються словниками, тобто або є оказіональними утвореннями, або їх семантична структура настільки прозора, що ні потрібно словникового пояснення значення композиту.

При утворенні дієслівної лексики в німецькій мові значну роль відіграє полуафіксація, за механізмом словотворчого процесу що займає проміжне положення між афіксацією і словоскладанням.

Під «афіксоідами» розуміються «кореневі морфеми, які отримують в складі похідного слова ознаки службових морфем, афіксів».

Основними семантичними характеристиками афіксоїдів вважається втрата ними конкретного лексичного значення і придбання нового узагальненого значення в складі афіксоїдного похідного [Прадід 1997, с. 213]. При цьому значення похідного слова стає більш конкретним, спеціалізованим. Конверсія, як спосіб дієслівного словотвору, для німецької мови не характерна.

Словотвір німецького дієслова істотно простіше, ніж словотвір іменних частин мови, для яких крім афіксації справедливо також і словоскладання.

Словоскладання, як словотворча модель і спосіб отримання складнопохідних слів, дозволяє з'єднувати ряд кореневих морфем один з одним, утворюючи складне слово. Наприклад, іменник *Zahlungsschwierigkeit* включає два простих кореня іменників, з'єднаних генетивно -s-. Для дієслова словоскладання нехарактерно, однак для нього є інші способи освіти складних форм, схожі з словоскладанням.

У структурі моделей словотворення для дієслів характерні префіксація, суфіксація і застосування частотних компонентів. Префіксація, як найбільш відомий метод розширення семантичного змісту слова і його структури, передбачає кріплення до інфінітивної основи німецького дієслова префікса або полупрефікса зліва. Суфіксація - це приєднання суфікса дієслова до основи праворуч від кореня. Частотний компонент є аналогом елемента словоскладання. Він повторює основні властивості полуафіксів, однак зовсім ним не є через менший або відсутнього семантичного зсуву і самостійності позиції в реченні [Стопочева-Мойєр 200, с. 276].

До полупрефіксів дієслів відносяться: ab-, an-, auf-, aus-, bei-, durch-, ein-, entgegen-, entlang-, gegenüber-, hinter-, mit-, nach-, ob-, über-, um-, unter-, vor-, wider-, zu-. Всі ці морфемі мають властивість відділятися від кореня і займати кінцеву позицію в реченні в певних граматикою випадках (наприклад, в Презенс або імперативі другої особи однини), а також пропускати граматичну приставку ge- в формі другого причастя дієслів [Никитин 1983, с. 119]. Друга властивість даних морфем - ударність. Префікси: be-, de-, dis-, durch-, emp-, ent-, er-, ex-, ge-, hinter-, in-, kon-, miss-, per-, prä-, re-, sub-, trans-, über-, um-, unter-, ver-, wider-, zer-, - на відміну від полупрефіксів, не здатні відділятися від кореня і не пропускають граматичний префікс [Никитин 1983, с. 92]. Суфікси дієслів -ch (en), -el (n), -l (n), -er (n), -ster (n), -ier (en), -ig (en), -sch (en), -s (en), -z (en) або семантично нейтральні, або висловлюють вузькі значення.

Для німецької, англійської, та російської мов також характерно семантичний розвиток як спосіб словотворення. Цей спосіб здійснюється за допомогою метонімічного перенесення, метафоричного перенесення, генералізації і спеціалізації значення виробляє слова.

Універсальною тенденцією в словотворенні мови в останні роки стає okazjiональне (індивідуально-авторське) словотворення, в'язку з чим йому стало приділятися особлива увага в роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників [Недобух 2007, с. 49]. Проблеми індивідуального авторського словотворення привертають увагу вчених з різних причин. Особливо чітко інтерес до даної тематики проявляється в роботах, присвячених способам поповнення словникового складу мови, проблематики розмовної і дитячого мовлення. Традиційно okazjiональне слово розглядається в протиставленні з узуальним і сприймається як відхилення від мовної норми. У випадку з дієсловом таке відхилення від норми може бути пов'язано з нетиповим способом словотвору, виникненням додаткових семантичних ознак і відтінків значення, вживанням слова в нетиповому лінгвістичному оточенні, зміною звичної сполучуваності слова і т. п. Все okazjiональні слова характеризуються високою ступенем експресивності і виразності, що не дивно, адже фактично вони утворюються з метою створення яскравого образу.

Отже, основними способами дієслівного словотвору є афіксація (більш продуктивна в російській та німецькій мовах), конверсія (відрізняється високою продуктивністю в англійській мові), словоскладання (характерно для німецької мови) семантичний розвиток значення і okazjiональний словотвір.

1.3 Утворення адвербіальних дієслів

1.3.1 Механізми конверсійного утворення адвербіальних дієслів

Конверсія дозволяє збагатити мову, урізноманітнити граматику, поліпшити систему розвитку мовної системи і при цьому, якщо говорити про німецьку мову, сформувані єдину структуру мови.

Як вже зазначалося - німецька мова не однорідна, в своїй основі вона має ряд недосконалих форм - по-перше, її граматична основа існує тільки в літературній мові, яка, вивчається в школах, але все що стосується повсякденного життя - це розмовний стиль, який заснований на діалектах, які, часто, зовсім не відповідають правилам літературної мови або листа.

Що стосується офіційно-ділового стилю, то він так само дещо відрізняється від літературної мови, так як включає велику кількість неологізмів і запозичень, які в більшості випадків літературна мова виноситься з систему винятків з правил вживання. По-друге, переважна роль іменників призводить до мізерності систем трансформації мови, що так само заважало зближенню діалектів та писемного мовлення.

Саме конверсія дозволяє, на сьогоднішній день, збагатити німецьку мову, урізноманітнити вживані форми і розширити перелік частин мови, які будуть піддаватися словотвору через нульову морфологічну форму.

На сьогоднішній день, конверсія є типовим явищем для багатьох функціональних стилів німецької мови, особливо це стосується науково-технічної галузі.

Говорячи про конверсії можна ще раз підкреслити, що це свого роду транспозиція - встановлення зв'язку між окремими частинами мови окремо взятої мови і полягають в тому, що слово однієї частини мови виступає в якості джерела деривації для створення слова іншої частини мови.

Поява деривата, який відрізняється від слова, що виробляється лише своєю формоутворюваною парадигмою, що отримала назву «конверсія», була предметом палких дискусій [Стопочева-Мойер 200, с. 76]. Результатом дослідження стало те, що в даній роботі під конверсією розуміється морфолого-синтаксична форма словотворення (транспозиції).

Інше питання, який можна було б розглянути - це причини виникнення конверсії. На думку О. Есперсена, поштовхом до появи і розвитку конверсії послужило формальне тотожність безлічі іменників і дієслів в романських мовах. Пояснюючи джерело виникнення нового способу словотворення, О. Есперсен називає конверсію «унікальний», оскільки процес редукції закінчень був не типовий тривалий час [Есперсен 1958, с. 275].

Конверсія - такий спосіб словотвору, по якому від однієї частини мови утвориться інша без яких-небудь змін у зовнішній формі слова.

Конверсія має напівлексичний, напівграматичний характер. З одного боку, вона збагачує словниковий склад мови, з іншого - безпосередньо зачіпає граматичні категорії мови.

Конверсію ділять на традиційну, коли утворене шляхом конверсії слово вже увійшло в словниковий склад мови, і випадкову, індивідуальну, коли нове слово вживається тільки одноразово і не є загальноживаним.

Утворення дієслів від іменників шляхом конверсії - дуже поширене явище в сучасних світових мовних культурах. Омонім, який утворюється при конверсії, семантично пов'язаний з вихідним словом. Зрозуміти значення словотвору можна, спираючись на значення вихідного слова.

Основними різновидами конверсії є: вербалізація (освіта дієслів), субстантивованість (освіта іменників), ад'єктивізація (освіта прикметників), адвербіалізація (освіта прислівників).

Конверсія протікає різними шляхами в залежності від морфологічної характеристики первинного та похідного слів. Конверсія першого типу

спостерігається в разі, якщо первинне і похідне слово (або одна з них) є морфологічно змінними.

Необхідною умовою освіти нового слова при конверсії є не тільки зміна лексичного значення і синтаксичної функції слова, але і зміна його словозмінної парадигми. Найтиповішими прикладами конверсії першого типу є вербалізація, субстантивованість, а також випадки, коли первинним словом є іменник або дієслово.

Про конверсії другого типу можна говорити, коли і первинне, і похідне слово є морфологічно незмінними. Конверсія другого типу полягає в зміні синтаксичної функції слова і його лексичного значення. Відносинами конверсії цього типу можуть бути пов'язані приводи і прислівники; прикметники та спільки; займенники і союзи.

Конверсія першого типу може бути повною і частковою. При повній конверсії новостворене слово набуває всі якості іншої частини мови (тієї, в синтаксичної функції якої воно починає вживатися).

Так, при вербалізації іменники і прикметники починають позначати дію і вживаються у функції присудка, а також набувають всі слово-змінювані форми дієслова.

При частковій конверсії слово отримує не обов'язково всі ознаки іншої частини мови, що пояснюється часто його семантичними особливостями. Так, частково субстантивовані прикметники і причастя мають граматичні особливості: вживаються тільки з означеним артиклем і узгоджуються з дієсловом в однині та множині.

За конверсії можуть співвідноситися лише дві частини мови.

Такі частини мови, як прикметники, прислівники, прийменники і вигуки з конверсії не утворюються. Для їх створення використовуються інші засоби і способи словотворення: ад'єктивізація, субстантивованість, адвербіалізація.

Отже, конверсія - складне, але в той же час популярне явище, так як дозволяє більш яскраво висловити уявлення про ту чи іншу подію не вдаючись при цьому до поширеного пояснення, а використовуючи одне слово, котре об'єднало в собі дві основи.

Даний спосіб словотворення є в німецькій мові дуже продуктивним, особливо це може бути застосовано до субстантивзації дієслівних інфінітивів.

Субстантивуватись можуть:

- Поодинокі інфінітиви, напр. : створювати, творити - schaffen / творіння - das Schaffen;
- Здвоєні інфінітиви, напр. : познайомитися - kennen lernen / знайомство - das Kennenlernen;
- Складені дієслова, напр. : розгинати - auseinanderbiegen / розгинання - das Auseinanderbiegen;
- Словосполучення, напр. : приходити занадто пізно - zu spät kommen / занадто пізній прихід - das Zuspätkommen.

При конверсії ще одне «sich» дуже часто входить до складу новостворених ім., Напр. : дистанціювання (себе) - das Sichdistanzieren і ін.

У сучасній німецькій лексиці конверсія активно використовується для створення нових слів. Практично в кожній журнальній або газетній статті зустрічаються неологізми, утворені таким способом (найчастіше - це дієслова, утворені від односкладових субстантивних основ: nerven, stressen і ін.).

Аналіз сучасної розмовної лексики німецької мови показує, що сьогодні реалізуються різні варіанти освіти слів по конверсії.

Найчастіше по конверсії утворюються іменники від дієслівних основ: Naffel - Langeweile, nichts tun (von "naffeln"); Scheuch - langweilige Veranstaltung (von "verscheuchen"); Dudel - Rundfunkgerдт, Plattenspieler (von "dudeln"): Stell den Dudel ab, ich will noch schlafen.

У сучасній лексиці спостерігається активне використання відсубстантивних прикметників, утворених шляхом конверсії, наприклад, *klasse, dufte, asse, schocke - toll*:

Das ist asse, sagte Susanne, alle durften, Typen nuckeln [Loest E. 1996, S. 83].

Das war erst schocke, als der Michael Jackson dann auf die Bühne kam [Fallada H. 1982, S. 30].

Відповідно до загальної тенденції, властивої на сучасному етапі німецької мови в цілому, в молодіжній лексиці спостерігається збільшення числа дієслів, утворених за конверсією від іменних основ.

а) Субстантивна виробнича основа може бути представлена як у вигляді кореневої, так і у вигляді похідної основи. Основи-композиції, як правило, не зустрічаються. Від корневих субстантивних виробничих основ утворені дієслова *quarken* (von "Quark" (jug.) = Unsinn) - Unsinn reden; *polen* - etw. verstehen (von "Pol" (jug) - Standpunkt, Auffassung):

Das Polt doch keine alte Sau [Adams P. 1965, S. 82].

У цих випадках була використана основа іменника, вже яка потрапила під зміни значення в результаті перенесення.

Від лексем, які отримали в лексиці молоді нове значення, утворені також дієслова: *trüffeln* (von "Trüffel": 1) Prügel; 2) Kopf) - 1) angestrengt nachdenken; 2) schlägern:

Die Typen da drüben sehen aus, als ob die gleich trüffeln wollten; grasen в значенні "Haschisch rauchen": *Lass uns mal gemütlich eine grasen* [Noll I. 1996, S. 11].

Особливий інтерес представляють випадки, де в якості виробничої основи використовується власна назва. Ця модель регулярно реалізується і в загальноживаній мові. Нами було відзначено кілька таких випадків: *knuten* - unterdrücken, tyrannisieren (von "König Knut" - der Heilige).

Ich lass mich nicht länger von dir knuten! [Schlink Bernhard 1995, S. 49].

hinkeln - (schwer) arbeiten, schuften (von Obelix-Hinkelstein-Parodien "Obelix als Hinkelsteinliferant").

In dem Job darfst du die ganze Zeit hinkeln [Loest E. 1996, S. 64].

Головна особливість утворень по конверсії в молодіжному жаргоні - це те, що в процесі словотворення крім змін парадигми похідна основа піддається додатковим змінам у семантичній структурі.

У даних прикладах реалізується найважливіша особливість подібних утворень: інваріантна тут структура основи, а варіантність стосується її змісту. У той же час в молодіжній лексиці може існувати відповідне дієслово, також в новому значенні.

Це явище спостерігається не тільки у складновиробничих іменників: Umfall - Wechsel der Studienrichtung, але і в таких випадках освіти з конверсії:

rasseln - 1) Lärm machen, laut sein; 2) (dumm) daherquatschen (von "Rassel" = Lärmspielzeug):

Rassel nicht so laut rum hier! [Noll I. 1996, S. 93].

rosten в значенні "braten, grillen, etw. auf den Rost legen":

Roste mal mein Schnitzel [Prodöhl G. 1971, S. 33].

schnepfen - sich wenig machen, zickig sein (von "Schnepe").

Schnepf nicht andauernd so rum! [Gunter Prodohl 1971, S. 92].

müllen - quatschen, dummes Zeug daherreden (von "Müll"):

Müll hier nicht rum! [Kästner E. 1993, S. 94].

б) Прикметник як виробнича основи молодіжних дієслів, утворених за конверсією, використовується значно рідше. Нами було відзначено три таких освіти: schlaffen - faul / müde / abgekämpft sein; faulen – faulenz.

Всі розглянуті прикметники відносяться до однієї семантичної групи та можуть виступати в ролі іменного предиката, пов'язаного з суб'єктом за допомогою дієслова sein:

Er fault heute. (Er ist faul);

Schlaff hier nicht von dir hin! (Sei nicht schlaff!).

в) Утворення дієслів від дієслівних виробничих основ вважається непродуктивною моделлю в загальнонаціональній мові. Дери́ваційні відносини в цьому випадку виражені формально в зміні гласного основи.

На відміну від загальномовного словникового складу, в якому відповідні деривати утворені частіше від сильних дієслів, в молодіжній лексиці відсутні випадки утворення віддієслівних іменників від сильних дієслів.

Причина цього в першу чергу полягає в тому, що дієслова з сильною парадигмою зміни вже не виникають в сучасній мові. *kebbeln / kibbeln - sich (unter Freunden) zanken, scherzen, sich gegenseitig lustig machen (von "kabbeln" = nnd. "zanken, streiten"); knupfern - essen, schlemmen, eine Fressorgie veranstalten (von niederländischem "knappen").*

Ich gehe jetzt mal was knupfern;

- *schöppeln* - (vom mittellat. "gern und gewohnheitsmäßig (einen Schoppen) trinken): *Schöppeln wir noch einen?*

В подібних випадках конверсія супроводжується чергуванням голосних. Одночасне використання чергування з іншими способами словотворення зустрічається в молодіжній лексиці регулярно, якщо в якості виробляють основ використовуються діалектні, застарілі або іншомовні лексеми:

Fluppe - Zigarette oder sonstige Tabakware (zu dial. Flappen, flöppen - rauchen).

г) Особливістю молодіжної лексики є утворення дієслів за конверсії від основ синсемантичних частин мови. Серед розглянутих одиниць були відзначені дієслова, утворені від виробничих вигуків: *plumpsen - baden gehen* - від вигука "plumps" і *exen* - від "ex", вживається в розмовній мові як причастя зі значенням "zu Ende, vorbei".

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що існуюча в загальнонаціональній німецькій мові тенденція до збільшення кількості

відсубстантивних дієслів по конверсії знаходить своє відображення і в словотворенні молодіжної лексики, де цей спосіб особливо продуктивний.

Зовні утворені по конверсії лексеми мають чимало спільного зі складнопохідними одиницями, які утворюються на базі дієслівних одиниць з використанням неповнозначного утворення різного роду.

Другий компонент таких слів представлений основою, яка виступає в мові в складі відповідного дієслова, віддієслівного іменника, а також у складі слів, утворених від дієслівних одиниць з іншими прислівниковій частинками [Апресян 1966, с. 69].

Аналіз структури цієї групи лексики досить складний, як складне і питання класифікації дієслівних одиниць, або іменників семантично ж ці слова характеризуються ідеоматичністю, у них відсутня семантичний зв'язок з віддієслівним ім'ям.

Філіппова пояснює ідеоматичність складнопохідних слів тим, що в дієслівних і іменників одиницях, які послужили основою для створення слів такого типу, переважає семантика виділень компонента.

Прикладами складнопохідних слів в є такі іменники: *Abgang* - Ausdruck der Abweisung (geh fort!). Поява цього слова, можливо, була обумовлена наявністю значення *einen Schauplatz verlassen* у дієслова "abgehen" в лексиці театру; *Anschieß* - Mensurwunde, die die Beendigung der Mensur herbeiführt; *Aufriß* (von "aufreißen" (jug.) - 1) *Mädchen kennenlernen und erobern*; 2) *Arrangieren eines Festes*; 3) *Suche nach neuen Wegen und Möglichkeiten*.

Як правило, складнопохідні слова формуються на основі дієслівних одиниць, але іноді складнопохідний іменник виникає в новому лексичному обороті, хоча відповідна дієслівна одиниця вже існує в загально німецькій лексиці: *der Abkniff* - vorzeitige Studienbeendigung.

Дієслово "abkneifen" зафіксований в словнику DUDEN за 1989 рік у значеннях 1. *abtrennen*; 2. *sich Worte abquälen, abringen*. Ймовірно, аналізований

іменник утворено від першої особи дієслівної одиниці за участю метонімічного перенесення.

Отже, в результаті конверсії зі словами відбуваються зміни мовних властивостей, різних за ступенем значущості. Найпершими і найважливішими є семантичні зміни, які зводяться до обов'язкових змін лексико-граматичного розряду і категоріального значення.

Підводячи підсумок, необхідно підкреслити, що на сучасному етапі розвитку, будь-яке застосування конверсії - це прояви динамічного розвитку німецької мови. Зростання числа неологізмів, розвиток молодіжної лексики і науково-технічної термінології вимагають від мови гнучкості і поступливості і саме конверсія дозволяє його трансформувати під вимоги часу.

Крім того, німецька мова, як національна ще не сформувався - велика кількість діалектів це підтверджує. У той час, як процес надходження запозичених слів не переривається. А це говорить, в першу чергу, про те, що німецька мова - один з найбільш актуальних для застосування конверсії на сучасному етапі.

1.3.2 Словоскладання при утворенні адвербіального компонента значення дієслів

Складні слова становлять досить значну частину словникового складу англійської, російської і, особливо, німецької мови, а основоскладання як спосіб утворення нових слів є одним з найбільш важливих і поширених [Зорівчак 1989, с. 109].

Особливості лексико-граматичної будови німецької мови, а саме широке використання порядку слів як засобу вираження лексикограматичних відносин, сприяє в значній мірі утворення нових слів шляхом складання основ часто в

поєднанні з конверсією або зворотною деривацією. На думку деяких лінгвістів, зокрема А. В. Коняєва [Коняєв 1998, с. 39], словоскладання як спосіб утворення дієслівної лексики в німецькій мові можна вважати стійкими.

Новостворене складне слово не завжди і не відразу може увійти в словниковий склад мови і реєструватися словниками; значна кількість таких нових слів існує лише в творах окремих авторів і відсутнє в словниках. Це пояснюється наступними причинами: багато таких слів по своїй семантичній структурі є утвореннями, загальне значення яких виводиться із значень складових їх частин, тобто зі значень компонентів складного слова. Для розуміння такого слова необхідно знання його компонентів, структури слова і структурних взаємин цих компонентів. З цієї причини багато складних слова, що володіють семантичною прозорістю, не реєструються словниками, що виключило їх з матеріалу дослідження лексикографічно адвербіальних дієслів.

Складні дієслова структурно найчастіше складаються з основ прикметників або іменників [Коняєв 1998, с. 79]. наприклад,

weißglühen - so stark erhitzen, daß ein weißes Leuchten entsteht

Провідну роль в словотворенні грає словоскладання, було б логічно припустити, що більшість адвербіальних дієслів утворюються за рахунок цього способу словотворення. Але, як показують результати німецької вибірки адвербіальних дієслів, тільки 4,4% з них утворені словоскладанням. Це пояснюється тим, що словоскладання грає провідну роль в субстантивних утвореннях, дієслова ж набагато частіше утворюються і семантично модифікуються за допомогою відокремлюваних невідокремлюваних приставок. І якщо роль німецьких невідокремлюваних приставок подібна до ролі приставок в англійській і російській мові, то відокремлювані приставки за своїми семантичними властивостями швидше схожі з постпозитивами і говірками в англійському та говірками в російській мові. Це підтверджується і на практиці:

близько 40% німецьких адвербіальних дієслів утворюються за допомогою додавання відокремлюваних приставок. наприклад,

auf|flammen – plötzlich flammend aufleuchten

Отже, утворення адвербіальних дієслів за допомогою складання основ є важливим ресурсом поповнення дієслівної лексики мови. Адвербіальні дієслова-композиції найбільш характерні для німецького та російської мов, в англійській мові даний спосіб утворення адвербіальних дієслів в чистому вигляді непродуктивний, внаслідок нестійкості дієслівного словотворення як способу утворення нових слів.

1.4 Межа нарощування адвербіальності в значенні дієслова

Дослідження значення адвербіальних дієслів і їх багатозначності приводять нас до питання про межі накопичення семантичних конкретизаторів дії їх семантичною структурою. Очевидно, що процес накопичення адвербіальних ознак не може бути нескінченним. Ми припускаємо, що такою межею є конкретизація дієслівної дії за допомогою формально вираженого компонента, який виводить надлишкові семантичні компоненти за межі морфологічної основи дієслівної лексеми. Такими компонентами можуть бути післялоги в англійській мові, відокремлювані приставки в німецькій мові, афікси, прийменники, прислівники і синтаксичні конструкції в англійській, німецькій та російській мовах. На думку дослідників [Левицька, Фітерман 1976, с. 98], деякі дієслова не здатні накопичувати додаткові семантичні компоненти, тобто адвербіальні семи, внаслідок високої абстрактності свого значення. Такі дієслова отримали в сучасній лінгвістиці назву широкозначності, або еврисемантичних. Дійсно, широкозначність дієслів пов'язана з процесами узагальнення і абстракції

[Левицька, Фітерман 1976, с. 123], а значить, семантичні компоненти їх структури значення знаходяться між собою у відносинах рівнозначності, твори. Особливістю ж структури значення адвербіальних дієслів є підрядний, ієрархічний зв'язок між дієслівним семантичним компонентом значення і його адвербіальним конкретизатором. При впровадженні додаткового семантичного компонента в структуру значення широкозначності дієслова, відносини рівнозначності розпадаються, і, отже, для модифікації значення такого дієслова потрібно додатковий формально виражений компонент.

Моносемантичні, адвербіальні дієслова мають досить конкретну семантику, щоб не потребувати формальному вираженні адвербіального компонента. Причини того, виявляються в їх найближчому лінгвістичному оточенні, не є формальними модифікаторами дієслівної дії, як у випадку з широкозначною дієслівною лексикою, а реалізують особливості сполучуваності дієслів.

Зі своєю появою багатозначні адвербіальні дієслова мали відносно просте, але конкретною семантикою з потенційними можливостями подальшої модифікації значення. При своєму розвитку вони набувають додаткові, семантичні ознаки, формуючи складні адвербіальні значення. При розвитку семантичної структури (в результаті метафоричного або метонімічного перенесення) відбувається перерозподіл компонентів значення з актуалізацією одних і імплікацією інших сем, в результаті словникові дефініції не завжди реєструють «приховані» семи характеристики дії.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Перша глава роботи була присвячена огляду існуючих досліджень проблеми адвербіальних дієслів, визначення поняття «Адвербіальне дієслово» і опису механізмів появи адвербіальних сем в структурі значення дієслів в різних словотворчих моделях.

Розглянуто поняття «адвербіальність» як здатність деяких, дієслів різних семантичних класів різних (англійської, німецької, естонського і, можливо, деяких інших) мов, укласти в своєму значенні ознаки обставинної характеристики дії, які, в залежності від ступеня семантичної закріпленості; додаткової семи в структурі значення дієслова, можуть або повністю проявлятися в тексті при кожному слововживанні, або не виявлятися зовсім в деяких видах лінгвістичного оточення.

Структура значення адвербіальних дієслів являє собою єдине ціле, семантичний набір якого володіє рухливістю – здатністю актуалізувати ту чи іншу сему прислівниковій характеристики образу дії в залежності від контексту. Дієслівні та прислівниковій значення тісно пов'язані між собою, дієслівна сема представляє ядро, а адвербіальні семи - периферію значення.

Поява адвербіальних дієслів обумовлено тенденцією до економічності і постійного оновлення словникового складу мови. Однак дані тенденції не можуть претендувати на роль глобальних, тому що при дуже великій кількості нових лексичних одиниць і одиниць з вкрай складною семантикою вони перетворюються в свою протилежність.

Адвербіальні дієслова мають досить розвинену систему словотворення. Словотвір адвербіальних дієслів має як схожість, так і відмінності в англійській, німецькій та російській мовах. В англійській мові найбільш продуктивними способами утворення є конверсія, словоскладання, додаток постпозитивів,

семантичний розвиток і індивідуальну освіту. Головними способами словотворення в англійській мові є: Афіксація.

Афіксація — це творення слів за допомогою афіксів (суфіксів і префіксів). У німецькій мові афіксація відбувається шляхом додавання до основи слова суфікса або префікса, змінюючи при цьому або не змінюючи первинного значення слова, в результаті чого утворюється нова одиниця мови. У розвитку словникового складу сучасної німецької мови афіксація займає менш важливе місце, ніж безафіксне словотворення чи словоскладання. Випадків конверсивного утворення адвербіальних дієслів, як і в російській мові, що не відзначено.

У російській мові найважливіша роль в словотворенні адвербіальних дієслів відводиться афіксації, причому релевантна роль не тільки префіксації, але і суфіксації, і префіксально-суфіксального способу словотворення.

Семантичні процеси, що відбуваються при всіх вищезгаданих способах освіти адвербіальних дієслів універсальні в мовах різного структурного типу (англійською, німецькою та російською). Адвербіальне значення виникає при конверсивному способі утворення дієслів, при додаванні постпозитивів (в англійській мові), відокремлюваних невідокремлюваних приставок (в німецькій мові) і приставок (в російській мові), при цьому, як правило, яка виробнича основа містить певні імпліцитні адвербіальні семі, які при перерозподілі сем, викликаному словотворчими процесами, проявляються в структурі значення дієслова більш явно. Такий перерозподіл компонентів значення має ефект конкретизації, - спеціалізації основного значення дієслова. Дієслівні основи, які не мають імпліцитних адвербіальних сем, є дуже широкозначні, для конкретизації їх значення потрібні формальні актуалізатори адвербіальності типу посвербів в англійській мові або відокремлюваних приставок в німецькій мові.

У цьому розділі було розглянуто адвербіальні дієслова з різними типами морфологічної структури. Далі моє дослідження обмежується власне

адвербіальними дієсловами, тому що причина появи і особливості реалізації їх адвербіальних сем залишаються неясними. У випадку з адвербіальними афіксальними похідними і композитами поява сем обставинної характеристики дії обумовлено особливостями їх морфологічної будови.

РОЗДІЛ 2

КІЛЬКІСНІ УЯВЛЕННЯ В СФЕРІ ДІЄСЛІВНОЇ ДІЇ

2.1 Кількість дії як когнітивна і мовна категорія

Людина пізнає світ у всьому різноманітті його проявів, зав'язків, відносин і сприймає як заповнений об'єктами. Безпосередньою реальністю світу є предмети, їх властивості або якості, а також дії або процеси. Кожен з цих класів об'єктів по-своєму усвідомлюється і інтерпретується людиною, характеризується певними ознаками, відбивається у свідомості людини, а потім знаходить вираз в мові.

Людина виділяє ті чи інші фрагменти зовнішнього світу, усвідомлює, інтерпретує побачене, називає за допомогою спеціальних мовних коштів, зіставляє і пов'язує такі іменування, а також кваліфікує іменоване і оцінює його. Одним з таких фрагментів буття є дія, яка характеризується рядом параметрів, в тому числі кількісної визначеністю.

На сучасному етапі в науці про мову відбувся перехід від лінгвістики, вивчає мову «в собі самому і для себе», до лінгвістики антропоцентричної, що вивчає мову в нерозривному зв'язку з людиною, його свідомістю, мисленням, а також пізнавальною діяльністю.

В рамках когнітивного підходу відбувається переорієнтація багатьох традиційних філософських, логічних, психологічних і лінгвістичних проблем, зокрема, проблем співвідношення мови і мислення.

Дослідження людського фактору в мові набуває новий ракурс в зв'язку з вивченням картини світу.

Мова не просто відображає світ, а інтерпретує його. Мовна картина світу антропоцентрична. Вона відображає не всі об'єкти і явища і та їх ознаки, а тільки ті, які цікаві і значущі з точки зору людини, який освоює світ [Бублик 2006, с. 93].

Оскільки охопити всю мову в цілому складно, на сучасному етапі досліджуються її окремі фрагменти, з'ясовується, що в ній виражається наївне світобачення (Б. А. Серебренніков, Е. В. Уринсон, Е. С. Яковлева), які формуються на основі життєвого досвіду суб'єкта незалежно від його наукових знань в тій чи іншій області. Адже саме поняття наївної моделі світу дає можливість для виявлення універсальних і своєрідних рис у семантиці природної мови, допомагає розкрити деякі фундаментальні принципи формування мовних значень.

В результаті якийсь фрагмент дійсності (в даній роботі - це кількість дії) постає як знакова сутність, що складається із сукупності одиниць. У кожній мовній одиниці своєрідно комбінуються побачені людиною окремі властивості об'єкта, які можна уявити як результат категоризації і концептуалізації, здійснюваний суб'єктом в процесі пізнання світу [Кустова 2004, с. 312].

Оскільки дія є категоріальним значенням дієслова, необхідно розглядати питання про категорії та категоризації взагалі.

Проблема категорій - одна з найважливіших в лінгвістиці.

Категоризація як інтерпретація конкретного об'єкта, явища або події або в якості прояву будь-якої категорії [Леонтьєв 1971, с. 50] є невід'ємною функцією мовної картини світу.

Порівнюючи отриману інформацію щодо лінгвістичних, прагматичних і культурологічних фактів, людина співвідносить її з уже наявними у нього знаннями і породжує нові смисли. Сутність категоризації полягає в розподілі всього онтологічного простору на різні категоріальні області [Маслов 1983, с. 39].

В даний час в лінгвістичних теоріях і практичних дослідженнях широко використовуються поняття семантичних, логічних, понятійних категорій.

Лінгвістів цікавлять власне мовні способи подання категоріального змісту. Тому граматичні та семантичні категорії завжди звернені однією стороною в область мислення і об'єктивної дійсності, а інший - в сферу мовних засобів, формуючи, таким чином, двосторонні мовні єдності [Андреева 1979, с. 96].

Категоріальна сутність дієслова і когнітивних концептів, які лежать в його основі, формується, звичайно ж, по відношенню до ситуації в цілому. Дієслово як лексема передає подія в його пропозиціональній формі (а не тільки дію, процес, стан і т. п.), поєднуючи значення предиката і деяку кількість інших ознак, що впливають із семантики суб'єкта, об'єкта і різних модифікацій даного предиката [Мінор 1985, с. 60-61].

Таким чином, дієслово може відображати широкий спектр значень, що характеризують, що конструюють компоненти певних положень справ і подій або ситуацій. Це робить категорію дієслова, яка базується не стільки на одному-єдиному концепті, скільки поєднує самі складні для людської думки концепти з їх антропоцентрично орієнтованим членуванням дійсності. Об'єднуючись, вони утворюють багатоконпонентний концепт-фрейм як структурований фрагмент знання світу на якійсь його ділянці, що склався у свідомості людини навколо певної сутності, зміст якого розкривається в даній роботі.

Кількісні відносини предметів, їх ознак, дій і ситуацій є фактом об'єктивної дійсності, який вивчається з різних науково-теоретичних позицій в філософії, логіці, математиці, психології пізнання, теорії штучного інтелекту, лінгвістиці.

Протягом багатьох років вчені звертаються до аналізу цієї категорії, але повного її опису ще не представлено.

Категорія кількості в будь-якому розумінні відображає об'єктивні сторони і відносини об'єктів, висловлюючи при цьому взаємодію предметів, їх частин, властивостей, зав'язків: число, величину, об'єм, множинність, ступінь прояву тої чи іншої властивості.

Дія за своєю онтологічною природою може характеризуватися по багатьма параметрам - з точки зору його розподілу в часі і просторі, розміщення на тимчасовій осі, відносини з іншими діями, кількісних параметрів і іншим. Багато з цих характеристик лягли в змістовну основу граматичних, словотворчих і лексичних дієслівних категорій, так як саме дієслово грає головну роль в членуванні динамічного світу на лінгвістично обумовлені елементи [Михеєва 2004, с. 139].

У німецькій мові морфологічні засоби вираження кількісної семантики при описі дії відсутні, а словотвірні засоби обмежені, що компенсується лексичними, синтаксичними засобами і фразеологією і становить специфіку німецької мови в даному аспекті.

Питання про кількісну сторону дієслівної дії останнім часом став привертати увагу дослідників як ще одна з областей відображення категорії кількості в мові. Хоча питання опису кількісних характеристик, так чи інакше, порушувалися в лінгвістиці, але розглядалися в основному не як самостійні завдання, а лише як частина інших задач, пов'язаних з вивченням центральних для дієслова категорій, а саме попутно з вивченням аспектуальності і видо-часової проблематики [Михеєва 2004, с. 184-186].

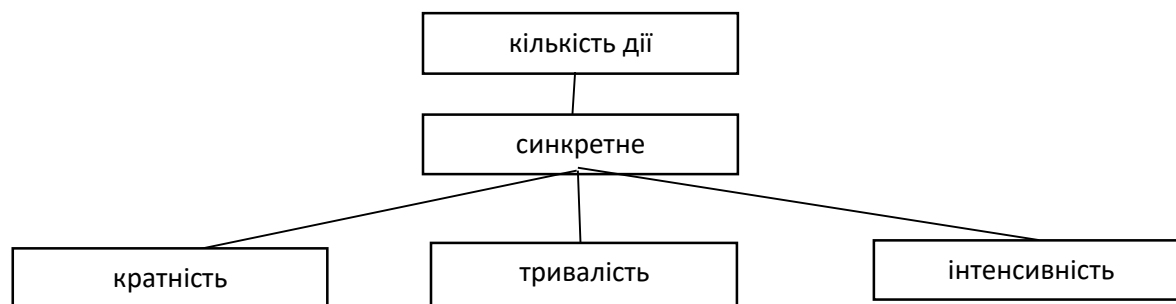
Категорія кількості в сфері дії представлена в набагато більш складному і різноманітному наборі підтипів, ніж в сфері імені, і вимагає розробки своєї власної, диференційованої методики аналізу її змістовного аспекту.

Кількість характеризує дії і стану по 1) за кількості «крат» (термін Ю. С. Маслова), 2) за ступенем тривалості, 3) по ступеням інтенсивності. За кількістю «крат» виділяються одноразові / багаторазові (повторювані) дії та стану - з подальшими підрозділами в залежності від обмеженості / необмеженості і регулярності / нерегулярності повторень. За ступенем тривалості дію або стану може бути необмежено тривалим, обмежено тривалим або короткочасним аж до миттєвості дії. Інтенсивність може бути «нормальною» (чи не вказується),

ослабленою або посиленою, іноді з подальшими підрозділами. Ступеня інтенсивності, ступеня тривалості та ступеня кратності можуть комбінуватися один з одним в різних поєднаннях [Олікова 2000, с. 18-19], характеризуючи один і той же дію з різних сторін.

Відповідно до положень когнітивної лінгвістики даний фрагмент знання про кількісну сторону дій можна представити у вигляді фрейму, структура якого може бути представлена наступним чином:

Схема 2.1

Фрейм кількості дії

Фрейм «кількість дії» реалізується в мові різними способами. Різноманітні значення кількісної дієслівної дії можуть виражатися в мові за допомогою лексичних, словотворчих і синтаксичних засобів, а найчастіше - поєднанням засобів різних рівнів. Ще Б. Х. Різаєв писав: «У системі дієслова кількісні уявлення також отримують найрізноманітніше вираження. Значення однократності-багатократності, миттєвості-тривалості і їм подібні у багатьох мовах виражаються або видовими формами дієслова, або словотворчими засобами, що вказують на спосіб дії. Особовими закінченнями дієслів в одних мовах, спеціальними граматичними показниками числа в інших мовах, суб'єктно-об'єктними показниками - в третє і деякими іншими засобами ... » [Різаєв 1988, с. 22]. Здається, що саме нестандартність і різноманітність формальних засобів вираження кількісних характеристик дії, відсутність категорії, представленої чітко вираженою опозицією форм, подібної опозиції форм однини і множини, яка

властива імені, призвели до того, що про кількісні характеристики дій, перш за все, в теоретичному аспекті відомо менше, ніж про кількісні характеристики предметів [Шмельов 1973, с. 216].

Категорія кількості дії являє собою результат відображення кількісних характеристик процесуальних об'єктів в свідомості людини і вираження результатів цього відображення в мові.

2.2 Множинність дієслівної дії

Дієслівна множинність є, поряд з іменною множинністю, одним з мовних проявів когнітивної категорії кількості.

Однак дієслівна множинність є набагато більш складне в змістовному плані явище і має надзвичайно багатий і різноманітний арсенал засобів вираження, в зв'язку з чим теоретичний апарат її опису вимагає детального аналізу і розширення.

Питання про кількісну семантику дієслівного дії останнім часом привертає увагу дослідників як одна з областей відображення категорії кількості в мові. Хоча питання опису кількісних характеристик дій так чи інакше порушувалися в лінгвістиці, але розглядалися в основному не як самостійна задача, а лише як частина інших завдань, пов'язаних з вивченням центральних для дієслова категорій, а саме попутно з вивченням Аспектуальності і видо-часової проблематики (А.В. Бондарко, Ю.С. Маслов, В.С. Храковській, М.А. Шелякін). В сучасній загальній і слов'янській аспектології явища, пов'язані з поняттям множинності і операцією рахунку, і явища, пов'язані з поняттям величини і операцією вимірювання, ставилися до кількісної аспектуальності, яка разом з якісною аспектуальністю входила в більш широке функціонально-семантичне поле аспектуальності (Ю.С. Маслов).

Накопичені знання фактологічного та теоретичного плану роблять правомірною постановку питання про виділення окремої семантичної категорії, спеціалізованої на передачу кількісної сторони подій.

Дієслівна множинність є, поряд з іменною множинністю, одним з мовних проявів когнітивної категорії кількості. Однак вона являє собою набагато більш складне в змістовному плані явище і володіє надзвичайно багатим і різноманітним арсеналом засобів вираження, тому теоретичний апарат її опису вимагає детального аналізу.

Поняття множини, яке введено німецьким математиком Г. Кантором, належить до числа найпростіших математичних понять. Множинність він визначив як будь-які збори певних і різних між собою об'єктів нашої інтуїції або інтелекту, мислиме як єдине ціле, а об'єкти, що входять в це ціле, назвав елементами.

Поняття одиничності або множинності стосовно до дієслова трактується як вираження одиничності або множинності самих дій. Дія, кількісно дорівнює одиниці, тобто, скоєне один раз, є одноразовим. Дія, яка кількісно більше одиниці, тобто, складається з n -числа однорідних актів або має місце як n -кратно повторюється, має кваліфікуватися як багаторазове. Кожне з цих значень співвідноситься не тільки з дієслівною лексемою, але і з ситуацією, яка виражається в реченні, оскільки реально характеризується не просто дія (= предикат), а предикат разом з його семантичними актантами, тобто, абстрактна сигніфікативна ситуація, звана дієсловом і виражається в реченні.

Множинність можлива лише при здійсненні дій, які можуть повторюватися і / або перериватися, відновлюватися. Елементи безлічі збудовані в ряд відтворень, розділених часовими проміжками, інтервалами. При цьому множинність дій може бути дискретною як в часі (дії відбуваються послідовно, кожне займає свій часовий відрізок), так і в просторі (дії відбуваються в один час, але кожне відбувається в своєму просторі), більш того, дії можуть відбуватися

«неорганізовано», тобто, деякі відбуваються одночасно, інші - послідовно, причому кожне з них відбувається в окремому, своєму просторі. Наприклад, дієслівні форми *husten*, *stammeln*, *murmeln* позначають безліч дій, що відбуваються послідовно (тимчасова дискретність):

“Ich bringe dich zu Margot ins Krankenhaus”, – stammelte ich [Fallada 1982, S. 59].

Endlich stammelte er mit erstickter Stimme: «Harry, sagtest du Untersuchung?» [Funke 2003, S. 210].

»Ich habe sie nie gekannt,« stammelte er [Remarque 2018, S. 312].

«Jetzt mußt du übernehmen, Hepzibahi!» stammelte er benommen [Funke 2003, S. 419].

Jetzt hob Tom mit einem Ruck den Kopf, starrte mit glasigem Blick um sich und stammelte ein paar abgerissene Worte, die er dem Schutzmann sagen wollte [Hugo 2013, S. 810].

Schüchtern und zugleich ungestüm stammelte er, die Worte erstarben ihm in der Kehle [Schlink 1995, S. 194].

„Ich hab’s nicht mal gesehen“, murmelte Betty [Addams 1965, S. 139].

Klatschen, klappern позначають безліч одночасних дій, кожне з яких відбувається в своєму місці - дискретність просторова:

Die ersten Tropfen klatschten auf das Dach der Droschke [Fallada H. 1982, S. 189].

Die Schreibmaschinen klapperten [Addams 1965, S. 211].

»Er ist verrostet«, murmelte er [Link 2009, S. 230].

Er hielt ein Schluchzen zurück und murmelte mit erstickter Stimme [Remarque Erich 2018, S. 340].

»Eine sonderbare Entdeckung«, murmelte der Doctor [King 2013, S. 429].

Дієслова *gackern*, *rascheln*, *prasseln* позначають «неорганізовані» в тимчасовому відношенні дії: деякі з дій могли відбутися / можуть відбуватися

послідовно, інші - одночасно, при цьому вони відбувалися / відбуваються в різних точках простору:

Die Birken raschelten [Addams 1965, S. 34].

Und die Zeitung raschelte, als wäre es windig [Pressler 2011, S. 21].

In dem Gebüsch raschelte es leise, und Vater Wolf duckte sich, zum Sprunge bereit [Link 2009, S. 317].

Steife Seide raschelt, und Schritte gehen im Zimmer auf und ab [King 2013, S. 451].

Er hörte, wie ihr zerknittertes Kleid leise raschelte, und bei diesem Geräusch, das ihn vor kurzem noch beseligt hatte, zitterte er, blickte sie an, und der Zorn kam wieder über ihn [Remarque 2018, S. 384].

Er raschelte boshaft mit der Zeitung und begann wieder zu lesen [Funke 2003, S. 423].

Die Hühner gackern [Prodöhl 1971, S. 45].

Die Damen gackerten und kreischten so laut vor Lachen, dass sie die Aufmerksamkeit des Bischofs erregten, der uns geduldig lächelnd zuwinkte, was eine weitere Salve der Heiterkeit auslöste [Link 2020, S. 639].

Die Hühner gackern. Der Jagdhund döst [Pressler 2011, S. 19].

Der Sack geht auf, eine Flut rotbraunen Weizens prasselt auf den Boden [Loest 1996, S. 104].

Unausgesetzt prasselte ein lustiges Feuer in den Ofen des Granithauses und zeichnete der Rauch von demselben lange schwarze Streifen auf die Felsenwand [Link 2020, S. 628].

Der mächtige Ofen prasselte rot- und weißglühend, und die Eisen, die sich über den feuchten Stoff bewegten, ließen Dampfwolken aufsteigen [Loest 1996, S. 327].

Ein lustiges Feuer prasselt auf dem Herd, der Teetisch, bedeckt mit einem schneeweißen Tuch, ist zum Abendbrot gerichtet [Pressler 2011, S. 11].

Ich erwachte vom Regen, der auf die Zeltleinwand prasselte, und spürte den Kuss meines ersten Mannes auf den Lippen [Link 2009, S. 215].

Подібна багатозначність кількісних відносин в дієслові пов'язана з багатопрофільністю кількісних характеристик в дієслівному слові: позначення кількості дій, кількості суб'єктів і об'єктів дій.

Структури зі значенням множинності відповідають на питання «скільки разів / Як часто відбувалося / відбувається / буде відбуватися дія? ».

При позначенні багаторазових, повторюваних дій і станів відзначають відмінність між обмеженою та необмеженою множинністю / повторюваністю. обмежена повторюваність має місце там, де елементи контексту вказують на кінцевий ряд повторень дії або стану:

Die Bürger lebten ruhig dahin, gingen zweimal wöchentlich ins Wirtshaus und einmal in die Kirche [Addams 1965, S. 111].

Wenn das Essen fertig ist, klingeln wir dreimal an der Tür [Addams 1965, S. 223].

Solche Szenen wiederholten sich zwölfmal in Genoveses Gangsterlaufbahn [Kästner 1993, S. 112].

Необмежена повторюваність таких вказівок не має. Відтворення дій можна уявити як відкритий ряд, не обмежений межами, поповнення якого можливо новими членами (відкрита множина). У вираженні цього значення можуть брати участь різні елементи контексту: лексичні показники, аналітична конструкція з дієсловом *pflegen*, перерахування та чергування найменувань дій, синтаксичний повтор, семантика деяких підрядних речень:

Mehrmals fragte sie, wozu ich die Mansarden ... brauche [Fallada 1982, S. 22].

Sie trafen sich oft und diskutierten sich die Köpfe heiß [Addams 1965, S. 47].

Pawel klärte mich auf, daß es ein Versuch sei; seine Frau solle vorläufig die Wochenenden zu Hause verbringen und sich langsam wieder auf ein normales Leben einstellen [Prodöhl 1971, S. 20].

“Herr Awakasoff pflegt in der letzten Zeit so gut wie gar nicht mehr sein Haus zu verlassen“ [Loest 1996, S. 11].

Sie hatte geschrieben und geschrieben, Gesuche und Gesuche eingereicht, aber nie eine Antwort erhalten [Noll 1996, S. 231].

Підрахунок дій, в принципі, не відрізняється від рахунку субстанцій, тільки в якості об'єкта кількісної оцінки виступають не предмети навколишньої дійсності, а події, звані дієсловом. Традиційно за підрахунку дій, як і за підрахунку субстанцій, розрізняють точну / певну, оцінну / невизначену і наближену квантифікацію (54, с. 59), які розрізняються способами пізнання, уявлення і відображення реальної дійсності.

Точна квантифікація тривалості дії є констатуючою і загальноприйнятою для всіх суб'єктів. За допомогою таких математичних методів, як підрахунок і обчислення, пізнаючий суб'єкт може при наявності у нього відповідних енциклопедичних знань точно і об'єктивно визначити деяку реальну кількість і висловити її в числах.

Точній кількості протистоїть в когнітивному плані кількість приблизна, яка визначається нематематичні методами, з опорою на порівняння. При пізнанні навколишньої дійсності комуніканти не завжди можуть мати у своєму розпорядженні можливість застосування точних методів квантифікації (не володіти часом для проведення підрахунків, відчувати незручності при перерахунку елементів занадто великого безлічі) або не прагнуть до їх застосування через відсутність практичної необхідності.

У подібних випадках створюються приблизні числові квантифікації. Незважаючи на те, що значення точної квантифікації в висловлюванні втрачає однозначну відповідність кількісної визначеності об'єктів буття, воно все ж зберігає статус констатуючого.

Принципово інший спосіб відображення об'єктивної дійсності представляють кількісні оцінки, які формуються в процесі оціночного пізнання

кількості і засновані на виявленні значущості кількісної визначеності об'єкта в практичній діяльності суб'єкта. При цьому значимість встановлюється шляхом порівняння пізнаваного об'єкта з еталонним фондом знань комунікантів і встановлення тотожності або відмінності між ними. Оцінка кількості ґрунтується на прагматичному порівнянні кількості з певним еталоном, який може бути загальноприйнятим, індивідуальним, okazionalnym. Подання про перевищення цього еталона лягає в основу поняття «багато», в той час як кількісна зона, що знаходиться нижче стандарту, пов'язана з поняттям «мало». «Величина зводиться, таким чином, до даних асиметричним відносинам між властивостями, тобто до порівнянь, що використовують терміни 'більше' або 'менше' »[Різаєв 1988, с. 79].

Актуалізаторами точної квантифікації є адвербіальні показники множинності *zweimal*, *dreimal* і т.п., які утворюються від відповідних числівників, а також поєднання кількісного числівника з іменником *Mal*. Певна безліч зазвичай не містить будь-якої оцінки («багато» - «мало») даної кількості:

Levin fragte... zweimal nach meinem gesundheitlichen Zustand... [Prodöhl 1971, S. 89].

Mit einem Gesellschaftsanzug und einer weißen Binde, wie du mir einmal sagtest, kann jeder, selbst ein Börsenmakler, in den Ruf eines Gebildeten kommen [Hugo 2013, S. 832].

Er ging zwei- oder dreimal in der Stube auf und ab [Pressler 2011, S. 24].

Dreimal streckten sich die krampfhaft ausgebreiteten Arme empor, und die Hände wogten mit steif gereckten Fingern grotesk durch die Luft [Link 2009, S. 375].

Während dieses ganzen wundervollen Monats Mai, den wir gehabt haben, ritt ich hinaus und sah sie zwei-, dreimal in der Woche [Link 2009, S. 93].

Es war ein Lächeln, das einen endgültig beruhigte und begütigte; ein Lächeln von jener seltenen Art, wie man es nur vier- oder fünfmal im Leben antrifft [Funke 2003, S. 45].

Зазвичай в мовній практиці використовуються поєднання з числівниками першого десятка. Це свідчить про те, що в практичній діяльності у людини не завжди є необхідність в обчисленні дій, процесів, станів. Однак, якщо цього вимагає ситуація, можливо вживання поєднань і з іншими числівниками:

Das Testament sei in der Tat zwölfmal geändert worden [Fallada 1982, S. 83].

Neunundzwanzigmal sind in der Bundesrepublik Banken, Sparkassen und Postämter von Banditen ausgeplündert worden [Fallada 1982, S. 148].

Структури точної квантифікації можуть супроводжуватися в тексті експліцитно прагматичної оцінкою. У деяких контекстах завдяки наявності показників *schon*, *bereits*, *nur*, *erst* точна множинність може сприйматися як «багато» або «мало»:

“Das habe ich schon zweimal gemacht”, protestierte sie [Fallada 1982, S. 91].

Dabei war sie schon ohne besonderes Widerstreben von vielleicht einem halben Dutzend anderen Vettern geküßt worden [Link 2020, S. 204].

...das war in den letzten Jahren nur zweimal vorgekommen [Fallada 1982, S. 50].

...der ehrenwerte Richter war bereits kaum mehr im Gespräch... [Link 2020, S. 23].

Er wischte sie weg, rechnete sie den vergessenen und vergebenen Jugendtorheiten zu und dachte nur selten daran [King 2013, S. 194].

Es ist doch erst zwei oder drei Wochen her, als du scheinbar der Meinung warst, die Leute sollten an Orten so behelfsmäßig und vorläufig wie ein Vogelnest wohnen [Remarque 2018, S. 371].

Невизначено велика кількість повторень може виражатися за допомогою кількісних адвербіальних показників *zehnmal*, *zwanzigmal*, *hundertmal*, *tausendmal*, які, хоча і містять виразно-кількісний числівник, використовуються мовцем у значенні невизначеного кількості (в значенні «багато разів»):

Und der hat das Recht, mich zehnmal vor der ganzen Abteilung schreien zu lassen ... [Loest 1996, S. 82].

... das kennt er, das hört er an jedem Tag dreißigmal [Abdams 1965, S. 49].

Er brachte es nicht fertig, seinem Freund zu sagen, daß seine Mutter tot war, hundertmal setzte er an und tat es nicht aus Furcht, die Tränen brächen aus ihm heraus [Fallada 1982, S. 127].

„Komm, laß dich führen“, hatten Mutter und Großeltern und Schwester tausendmal gesagt, das war nun vorbei [Prodöhl 1971, S. 201].

Mehr als einmal schon – nein, hundertmal! – hatte er tatsächlich gesprochen [Schlink 1995, S. 163].

...wie auch sein Vater und Großvater schon hundertmal zuvor getan hatten [Hugo 2013, S. 420].

Dabei habe ich dir tausendmal gesagt, es sei der böse Geist des Hauses [Pressler 2011, S. 19].

У наведених прикладах невизначена множинність супроводжується ідеєю оцінки названої кількості, що є результатом або вираження поглядів, або непізнаності даної кількості.

При оціночній квантифікації широко вживаються неозначено-кількісні прономінативи на –mal (mehrmals, vielmals, ein paarmal, einigemal):

Er hatte gräßliche Kopfschmerzen und fiel bei dem Versuch aufzustehen mehrmals um [Fallada 1982, S. 291].

Er habe mich mehrmals gesehen und mich längst anrufen wollen [Funke 2003, S. 318].

Beim Weiterfahren wandte er sich mehrmals um und hielt nach ihrem Wagen Ausschau [Pressler 2011, S. 12].

Hartmann sah kurz Runewski an, dann sah er auf den Schreibtisch und nickte ein paarmal [Fallada 1982, S. 319].

Ich war erst ein paarmal so hin und her gegangen, als ein leichter Tritt auf der benachbarten Treppe meine Aufmerksamkeit erregte [Hugo 2013, S. 1335].

Sie warnte ihn zwar ein paarmal und drohte, sie wolle die Nachbarn zu Hilfe rufen gegen ihn, aber das half nicht [Remarque 2018, S. 324].

Ich entschuldige mich vielmals [Kästner 1993, S. 24].

Sie hat ein Antiquitätengeschäft und läßt dir übrigens vielmals danken [Link 2020, S. 123].

Vergnügt sprang Rikki einigemal in die Luft und leckte sich die Lippen [Link 2020, S. 413].

Vor Freude sprang ich einigemal empor und schlug meine Hacken zusammen [King 2013, S. 120].

Er hat sogar einigemal in der Nacht versucht, den Alten auszugraben [Link 2009, S. 291].

Велика частина показників множинності процесуальних об'єктів включає іменник *Mal* і характеризує кількість рахованих дій як велике (mehrere Male, viele Male, Dutzende Male, Hunderte Male) або невелике (einige Male, ein paar Male):

Der Herr Kapellmeister verbeugt sich einige Male [Loest 1996, S. 309].

...deren Namen schon Hunderte Male im Zusammenhang mit den schlimmsten Verbrechen in den Zeitungen genannt worden waren [Loest 1996, S. 402].

Формою мовного втілення оціночної квантифікації є ад'єктивно адвербіальні показники *vielfach*, *mehrfach*:

Nach den traumatischen Silvesterereignissen hatte sich Dorit mehrfach gemeldet, und ich hatte sie abgewimmelt [Prodöhl 1971, S. 95].

Sehr sachlich und klar, wie ein Mensch, der alles hundertfach reiflich überlegt hat, fügte sie dann hinzu... [Kästner 1993, S. 193].

Die Gewässer des Sees selbst erschienen süß, klar, aber von dunkler Färbung, und gewisse kreisförmige Wellenbewegungen, die sich vielfach kreuzten, verriethen, daß jene sehr fischreich sein würden [Link 2009, S. 371].

Es war vielfach so, mein Liebes, wenn auch nicht in dem von dir geschilderten Ausmaß [Pressler 2011, S. 29].

Alle schienen glücklich; und das Lob, daß es ein zauberhafter Ball sei, das zumeist erst am Ende eines solchen Ereignisses gespendet wird, wurde bei diesem schon gleich zu Beginn mehrfach laut [King 2013, S. 124].

Deine anmutige Heiterkeit, behauptete er mehrfach, um den Träumer aus dem Schläfe zu wecken [Link 2020, S. 638].

Er rieb sich mehrfach mit der Tatze über das Ohr und reckte sich dann genüsslich im frühen Sonnenlicht [Remarque 2018, S. 362].

Різну ступінь регулярності повторюваних дій висловлюють показники множинності / повторюваності в часі типу *selten, manchmal, häufig, oft, regelmäßig, täglich, ab und zu, von Zeit zu Zeit, immer wieder, wieder und wieder* та ін.:

Er besucht nur selten eine Messe und geht nicht einmal zur Beichte [Abdams 1965, S. 39].

Es war jetzt völlig dunkel, doch im Freien ist selbst die dunkelste Nacht selten ohne Licht [Kästner 1993, S. 31].

Und es gibt so selten etwas, das ich tun kann [Schlink 1995, S. 51].

Ich habe mich manchmal gefragt, was er in Euch sieht [Hugo 2013, S. 311].

Manchmal bauen sie ihre Stöcke in den Felsen, und dann kann man nicht viel machen [Link 2020, S. 41].

Eine Frage aber beschäftigte ihn häufig [Prodöhl 1971, S. 56].

Jetzt sah sie mich direkt an, und wie schon so oft seit ihrer Ankunft spürte ich ein leises Erschrecken darüber, wie anders sie war [Hugo 2013, S. 341].

Wahrscheinlich nicht; ich konnte Briannas Atmung hören, ungestört und regelmäßig [King 2013, S. 426].

Anscheinend gehörte es zum täglich Brot dieses Kaufmanns, sich mit Konkurrenten herumzuschlagen, die Streitigkeiten durch Mord regelten [Remarque 2018, S. 310].

Die meisten von ihnen kommen nicht täglich, aber ich habe ja reichlich Zeit, und ich könnte [Link 2009, S. 141].

Es zog sich schnaubend in eine Ecke zurück und quietschte nur ab und zu angewidert auf [Hugo 2013, S. 924].

Weil ich ab und zu ein Glas oder ein Buch verschieben kann, ohne es anzufassen [Link 2020, S. 241].

So etwas gab es von Zeit zu Zeit [Pressler 2011, S. 12].

Sophie ist meine Zuständigkeit, und du hilfst von Zeit zu Zeit ein bisschen [Funke 2003, S. 139].

Wieder und wieder hatte sie die Bausteine der Ereignisse neu zusammengesetzt, in der Hoffnung, ein klares Bild zu erhalten [Link 2020, S. 431].

In unseren Zeitungen ist wieder und wieder berichtet worden, daß... [Hugo 2013, S. 912].

Und dann natürlich immer wieder die Frage nach der Uhrzeit [Schlink 1995, S. 34].

Поняття про приблизну множинність виникає так само, як і поняття невизначеного множинності, але з опорою в точках відліку на об'єктивну дійсність. Приблизна множинність - явище сінкретно за своєю природою. Семантичної особливостю приблизної кількості є позначення невизначеної множинності із зазначенням його певних меж [Маковський 1976, с. 4-5]. Когнітивною основою невизначеної множинності є відсутність можливості або необхідності встановити певну кількість рахованих об'єктів. Ознакою певної кількості є наявність певних точок відліку.

Показником приблизного рахунку ситуацій служить лексичний показник *fast*:

Fast jeden Tag fuhr er hin und sah ihn sich an, und fast genauso oft kam er ins Restaurant oder rief Angela zu Haus an [Addams 1965, S. 40].

Er konnte sich fast jeden Sonntag – und manchmal auch wochentags am Abend – prügeln [Addams 1965, S. 130].

Um fünf Uhr bin ich fast immer zu Hause [Hugo 2013, S. 259].

Fast zehn Minuten lang stand er da, ohne sich zu regen, mit geöffneten Lippen und einem seltsamen Glanz in den Augen [Link 2009, S. 123].

Du hast in deiner Zeit fast alle Menschen gekannt, und du wirst sie wohl auch gekannt haben [Link 2020, S. 621].

Sie war eine absonderliche Frau, die fast immer in jemanden verliebt war und die, da ihr Gefühl nie erwidert wurde, sich alle ihre Illusionen bewahrt hatte [King 2013, S. 38].

У деяких контекстах значення точної квантифікації втрачає визначеність [однозначно] відповідності і переходить в розряд наближених числових квантифікації. У промові / тексті часто зустрічаються інтенціонально прагнучі до вираження точного числа або точної міри структури типу «дорівнює або менше», «дорівнює або більше», які співвідносять визначаючу величину з даним числом або сусідніми членами еталонного ряду. Ці значення є констатуючими, проте в контексті висловлювання вони набувають оціночні конотації [Кустова 2004, с. 129].

Значення «дорівнює або більше» передається показниками *zumindest*, *mindestens*, *wenigstens*, а значення «дорівнює або менше» - показником *höchstens*:

...mit denen er vielleicht selbst die Schule oder die Tanzstunde besucht hatte oder ihnen zumindest jeden Tag auf der Straße begegnen konnte [Loest 1996, S. 134].

„Zweimal die Woche müssen wir jetzt mindestens fleischfrei essen“ [Loest 1996, S. 219].

...oder zumindest so lange, bis sie aus lauter Verzweiflung heilfroh ist, den Sohn des alten Schullehrers zu ergattern [Funke 2003, S. 372].

Den Winter hindurch sollten sie hier zumindest alle zwei Wochen einen Ball veranstalten [Pressler 2011, S. 18].

Und dann hat er... häufig mit seiner Flamme privat telefoniert, mindestens dreimal am Tag, dreimal [Loest 1996, S. 148].

Und mindestens eine Woche von River Run nach Fraser's Ridge [Remarque 2018, S. 313].

Sie hatten jahrelang jakobitische Obskuritäten miteinander ausgetauscht, obwohl es mindestens zehn Jahre her war, dass Frank Randall zuletzt im Pfarrhaus gewesen war [Pressler 2011, S. 21].

Wie Sie selbst sagen, haben wir momentan eine Menge Insassen, und es könnte gut sein, wenigstens einmal zu allen gemeinsam zu sprechen [Pressler 2011, S. 135].

Fest stand, dass die Ökologica in der momentanen Lage höchstens noch zwei Jahre weitermachen konnte, bevor sie in Zahlungsschwierigkeiten geriet [Link 2020, S. 212].

Von Lindas Ankunft bis zu diesem Augenblick war höchstens eine halbe Minute vergangen [Funke 2003, S. 382].

Lambert... besuchte den alten Herrn wenigstens einmal im Jahr [Loest 1996, S. 103].

Встановлення відносин «більше» або «менше» деякого числа ліквідує параметр точності і зближує цей тип квантифікації з наближеними оцінками. Значення «більше» реалізується за допомогою показника перевищення mehr als, значення «менше» передає препозитивним по відношенню до кількісного прислівнику показник weniger als:

Selbst die Schar der vor nicht zurückschreckenden Zeitungsreporter, die mehr als einmal Kopf und Kragen für einen sensationellen Schnappschuß riskiert hatten, resignierte hier [Loest 1996, S. 18].

Barbara, sie sind mehr als zehn Jahre alt [Link 2009, S. 235].

Wenn alles nach Plan verlief, würde er in weniger als einer Minute mit ihr fertig und sie endlich für immer los sein [Remarque 2018, S. 127].

Діапазон варіювання величини задається двома показниками множинності, з'єднаними союзом *oder*, прийменником *bis*, наведеними в тексті через кому або просто контактено збігання:

Jede zweite, dritte Woche fuhr er nach Berlin [Loest 1996, S. 55].

Und wenn du mich drei- bis viermal verkauft hast, haben wir so viel, daß du einen Monat nicht zu arbeiten brauchst [Loest 1996, S. 16].

Таким чином, в результаті абстрагуючої діяльності людської свідомості, відповідно ступеням мислення, реально переривається і / або повторювана дія може бути представлена з тим або іншим ступенем узагальненості, що забезпечує виділення варіантів множинності дій, що відносяться до різних аспектів кількісної семантики.

2.3 Тривалість дієслівної дії

2.3.1 Тривалість і час дієслівної дії

Тривалість як характеристика дії тісно пов'язана з глобальною категорією часу. «Час» поряд з такими поняттями як «простір», «вимір», «причина», «доля», «число» належить до «визначальним категоріям людської свідомості»: «Ці універсальні поняття в кожній культурі пов'язані між собою, утворюючи свого роду «модель світу» - ту «сітку координат», за допомогою яких люди сприймають і будують образ світу, який існує в їхній свідомості. Людина не народжується з почуттям часу, його часові та просторові поняття завжди визначені тою культурою, до якої він належить » [Андрєєва 2005, с. 44].

При описі мовної картини часу спостерігається тенденція трактувати значення мовних одиниць, спираючись на систему наукових понять. І це

зрозуміло, адже сучасна людина навіть в повсякденній практиці часто оперує науковим поняттям часу.

Час є неординарним об'єктом дослідження. Воно приваблювало і привертає увагу філософів і представників ряду інших наук, так як всі об'єкти навколишньої дійсності, включаючи людину, існують в часі. «Вся людська діяльність і в тому числі мислення тісно пов'язана з категоріями реального часу» [Кубрякова 1992, с. 17]. Все, що людина пізнає і робить, відбувається в певний час. Наші дії і стан, в якому ми знаходимося, наш досвід і наші думки прив'язані до часу. При цьому людина, з одного боку залучений в час - ця категорія впливає на нього, з іншого боку, він сам впливає на час, стаючи центром тимчасових відносин при мовотворення.

Представляючи собою одну з універсальних форм буття, час по-різному проявляється на різних рівнях його організації. Це дає підставу говорити про фізичний, біологічний, соціальний, психологічний та інших часи [Леонтьєв 1971, с. 139].

Сприйняття й освоєння часу людиною в процесі його діяльності передбачає його певну впорядкованість.

Дані ряду наук свідчать про те, що в процесі практичної діяльності сучасної людини беруть участь, як мінімум, два види уявлень про час [Леонтьєв 1971, с. 92]:

1. Час як якась однонаправлена, нескінченна, безперервна, рівномірно поточна субстанція, існуюча сама по собі, незалежно від подій, що відбуваються і взаємин між ними (абстрактно-узагальнене, природничо-науковий час).

2. Час як невід'ємний реляційний атрибут буття конкретних кінцевих і дискретних явищ (подій, фактів) і відносин між ними (конкретне, емпіричне, наївне час).

Зрозуміло, обидва види уявлень існують і актуалізуються у свідомості людини не ізольовано, а в тісному взаємозв'язку один з одним. В ході когнітивної

і мовнодумної діяльності обидва види тимчасових уявлень виступають в тісній діалектичній єдності: образи конкретних «індивідуальних часів» буття окремих конкретних і дискретних явищ, подій, фактів взаємодіють в різних комбінаціях з образом єдиного часового континууму або тих чи інших його відрізків як його підмножинності [Коняєв 998, с. 128].

2.3.2 Тривалість в мові

Ув'язнена в реальній дійсності в об'єкті-носії, тривалість може бути по-різному інтерпретована мовними засобами: і як властива об'єкту, закладена в його природі, і як вихідний від носія процес прояви тривалого стану або дії, і як щось абстрактне від носія, саме виступаюче як об'єкт характеристики [Кустова 2004, с. 77]. При цьому «об'єктом-носієм» квантитативної ознаки є не конкретний предмет, а процес, стан, подія і т.п. змінюючись в часі явище, і його специфіка відбивається на вербальному рівні в тому, що він іменується дієсловом, дієслівним поєднанням, а також похідними іменами » [Кустова 2004, с. 81].

Кожна реальна дія протікає в часі і може займати певний період часу, тобто характеризується тою або іншою об'єктивною тривалістю. Лінгвістично релевантне виділення малих, невеликих (більше, ніж малих, але менше, ніж більших) і великих проміжків часу.

Найчастіше компонент тривалості той хто говорить приписує дієсловам, які відносяться до трьох семантичних класів: дієслів дії, дієслів стану і дієслів відносини. Належність дієслова до тієї чи іншої семантичної групи визначається зв'язком його лексичного значення з відображенням певних концептуальних структур.

Говорячи про те чи інше відношення дії до тривалості, тобто тимчасової протяжності, ми маємо на увазі не тільки позитивне значення цієї ознаки, а й нетривале, тобто короткочасну тривалість, миттєвість.

Структури, які виражають оцінки тривалості, відповідають на питання «як довго?», «скільки часу тривало / триває / триватиме дія або стан?».

Непротяжні (точкові, миттєві) дії, що позначаються дієсловами типу *aufblitzen*, *bringen*, *erblicken*, *finden*, *kommen*, *platzen*, *verwelken*, *zuklappen* відповідають на питання «коли?», розглядаються як локалізовані в часі і позначають «"моментальний стрибок" з одного стану в інше» [Маковський 1971, с. 18]:

Aus der Torfahrt kam ein Paar, eine Frau in Schurze und Hausschuhen und ein schwarzgekleideter Mann [Addams 1965, S. 12].

Er fand sogar die Muße, nach Amselwies hinauszufahren... [Fallada 1982, S. 126].

Nur ein Folterer, dessen Opfer nie wieder das Licht des Tages erblicken, geht so sorglos zu Werke [Hugo 2013, S. 135].

Ihnen, ich dachte schon, mein caro sposo würde gleich platzen vor Eifersucht [Link 2009, S. 323].

Мовне значення тривалості частіше має «позитивну» інтерпретацію, що відбилося в лексичному значенні слів «тривалість», «протяжність», «тимчасова протяжність» [Шмельов 1973, с. 38].

Аналіз кількісної семантики тривалості і засобів її вираження свідчить про складність і багатоплановість цієї категорії.

Якщо спробувати графічно зобразити характер тривалих дій або станів, то отримаємо два можливих варіанти:

1. Пряма лінія або відрізок: *zwei Tage arbeiten, die ganze Nacht schlafen, einige Minuten stehen, an einem Buch arbeiten, am Ufer sitzen.*

Er warf sich auf das große Sofa und lag da, das Gesicht in den Händen verborgen, er lag lange, still [Loest 1996, S. 222].

Oben am Tor standen sie dann eine Weile [Fallada 1982, S. 40].

2. Пунктирна лінія або відрізок: *den ganzen Monat besuchen, zwanzig Jahre begehen*.

Fahle hustete halb bewusstlos weiter [Loest 1996, S. 302].

Zwei Wochen lang habe ich die Post selber geholt [Prodöhl 1971, S.58].

Den ganzen Monat über fehlte es an Arbeiten im Inneren der neuen Wohnung nie [Loest 1996, S. 119].

Очевидно, що ці лінії зображують ті диференціальні ознаки, які виявляються в дієсловах, що означають протяжність дії в часі. Ці компоненти значень можна позначити як «процесність» і як «Тривала повторюваність».

У німецькій мові тривалість не знаходить регулярного вираження в дієслівній морфологічній парадигмі, як наприклад, в англійській мові, де є граматично закріплена система форм вираження тривалості - часові форми Continuous, або в російській мові - дієслівні предикати недосконалого виду, які є спеціалізованим і систематично використовуваним засобом актуалізації тривалості. Цей факт являється прикладом різної фіксації в мовах одного і того ж фрагмента знань людини про світ.

Німецька мова має в своєму розпорядженні організовану систему лексичних і синтаксичних засобів вираження тривалих відносин, що має свої когнітивні підстави. Ці мовні засоби різні за своїм складом.

Останнє проявляється як в змістовному, так і в функціональному плані. У змістовному плані в мові виділяються одиниці різних рівнів, що мають власне тривале значення: на морфологічному рівні такими є спеціалізовані морфеми (їх кількість в німецькій мові обмежена), на лексичному рівні - слова або словосполучення зі значенням тривалості, на рівні пропозиції - синтаксичні

конструкції. У функціональному плані спостерігається спеціалізація мовних одиниць в плані способів передачі тимчасового утримання.

Найбільш загальним є відмінність обмежена / необмежена тривалість. Обмежена тривалість детермінована терміном, межею, кінцевим кількістю часу, відведеного даному дії. Її експонентами зазвичай є спеціальні контекстні показники при дієслові:

Ein paar Sekunden schwiegen wir in Gedanken an die drei Jahre, die der Graf im Knast gesessen hatte [Prodöhl 1971, S.80].

Ich habe drei Monate in dieser Hölle gearbeitet, drei volle Monate! [Prodöhl 1971, S. 163].

Міру тривалості як «малу», так і «велику» задає семантика прийменниково-субстантивних чи інших номінацій відрізка часу: Sekunden - об'єктивно «мало» для мовчання, drei Monate arbeiten - об'єктивно невідомо «багато» або «мало», але з повтором і додатковою характеристикою тотальності voll суб'єкт оціночно акцентує кількість часу як "дуже велике".

Необмежена тривалість позбавлена зазначених ознак явної (експліцитної) характеристики. Дія розглядається в його перебігу, а стан в його перебуванні поза думки про обмеження тимчасовим межею, «порцією часу» [Pressler 2011, с. 65].

Obwohl er ruhig sprach, glänzten seine Augen, wahrscheinlich war er erregt [Fallada 1982, S. 30].

Sie atmete, war aber bewußtlos [Loest 1996, S. 82].

Для подібних висловлювань важлива наявність декількох дій, а їх тривалість несуттєва, байдужа.

Тривалість може бути обмежена:

а) початковою межею (до моменту мовлення дію не завершено). Експліцитно засобами вираження даного типу тривалості є темпорально-субстантивні або прислівникові групи з приводами seit, von ... an, von... auf, von ... her. показники об'єктивного (природничо-наукового) часу seit einer Stunde /

einem Tag / einer Woche / einem Monat / einem Jahr, часу життя людини / суспільства seit unserer Studienzeit, seit der Jugend, seit dem Mord an seiner Frau, seitdem, seither, vonjetzt ab, von dieser Minute an, vom ersten Augenblick an, von der Wiege an, von klein auf, von Jugend an, von Jugend auf, vom Weltkrieg her, показники оціночного (нейтрального) часу seit langem, seit Stunden / Tagen / Wochen / Monaten, seit einiger / langer Zeit, seit eh 'und je, seit Jahr und Tag, von alters her, а також оцінного експресивного (позанаукового) seit einer Ewigkeit, seit Ewigkeiten, seit ewigen Zeiten, в тому числі релігійного / міфологічного seit Adam und Eva, seit Adams Zeiten:

Seit gestern zerbrach er sich den Kopf [Addams 1965, S. 90].

Jetzt stand er seit gut einer Stunde in der regennassen Nacht... [Kästner 1993, S. 102].

De Bruun hielt jedenfalls von dieser Minute an den Mund [Loest, 1996 S. 78].

Krieger seit eh und je, stimmt's? [Link 2020, S. 131].

У перших двох прикладах компоненти *gestern* і *Stunde* відображають загальнолюдські знання про час, а в третьому - поєднання з прономінативом *diese Minute* відсилає до індивідуальних знань автора мови або персонажа.

б) кінцевою межею (есплікується період від моменту мовлення або часу в ситуації до деякої точки):

Bis zur Mittagszeit rührte sich nichts im Haus [Addams 1965, S. 32].

Er hat unterrichtet bis zum Tag seines Todes [Fallada 1982, S. 92].

Bisher hatten wir nicht darüber gesprochen [Addams 1965, S. 12].

Як видно з прикладів, дане значення передають субстантивні або прислівникові структури з приводами *bis*, *bis zu*, *bis in*, *bis ... hinein*, що відображають об'єктивний час (*bis zum Sommer*, *bis in die Mittagsstunden*, *bis zur Mittagszeit*, *bis in die späte Nacht (hinein)*, *bis zur Dunkelheit*) або час оповідача (*bis zur letzten Minute*, *bis zum heutigen Tag*, *bisjetzt*, *bis heute*), оціночно-нейтральне

(Bis dahin, bisher) або оціночно-експресивний час (bis ins Endlose, bis ins Unendliche, bis in alle Ewigkeit).

в) одночасно початковою і кінцевою межею (експлікується початок і момент закінчення дії). В даному випадку кількісне значення передається прийменниковими словосполученнями з von ... bis ..., які також відображають різні структури знання (наприклад, von früh bis spät ~ оцінний нейтральний час, von der ersten bis zur letzten Minute, von der Wiege bis zur Bahre - час життя людини):

...sie arbeitete von früh bis nachts [Fallada 1982, S. 71].

Von frühem Morgen bis zum späten Abend treckten Flüchtlinge über die Chaussee; nach Tagen schaute er nicht mehr hin [Noll 1996, S. 92].

Er bekam ausreichend Gelegenheit, alles zu sagen, was er — angefangen von seinen ersten Untersuchungen am Tatort bis zur Aussprache mit den bestochenen und zum Meineid verführten Damen Helen Lambie und Mary Barowman — in Erfahrung gebracht hatte [Neuhaus 2016, S. 108].

Основна когнітивно-прагматична відмінність в сфері тривалості спостерігається між точною або приблизною квантифікацією і кількісною оцінкою [Кубрякова 2001, с. 91]. Вони відрізняються за способами пізнання і уявлення реальної дійсності.

Точна квантифікація тривалості дії визначається за допомогою годин (Sekunde, Minute, Stunde), а також загальноприйнятих метрологічних одиниць часу (Tag, Woche, Monat, Jahr, Jahrzehnt, Jahrhundert, Jahrtausend) і втілюється в мові їх поєднанням з числівниками.

Дійсно, ми використовуємо об'єктивно існуючі одиниці часу, але при цьому не вважаємо щоразу секунди, оскільки використовуємо ці одиниці в нерозчленованому, готовому вигляді. Таким чином, у людини виникає уявлення про певну протяжності часу, тобто не про безлічі рахункових одиниць, а про величину вимірюваного явища в цілому:

Sie wartete acht Monate [Neuhaus 2016, S. 64].

Значення наближеності є поєднанням певної (в об'єктивній реальності) і невизначеною (з точки зору мовця) величини і може виражатися лексичними засобами *etwa, ungefähr, fast, über*, словосполученням з паралогом *an*, двома числівниками, наведеними через кому, з'єднаними предлогом *bis* або союзом *oder*:

Das dauerte etwa zwanzig Minuten [Neuhaus 2016, S. 57].

Über zwei Stunden blieb das Wrack an der Kaimauer von Asbury Park liegen und lockte die Touristen [Neuhaus 2016, S.18].

Ich möchte an die zwei Stunden lang vor mich hin gegrübelt haben, als es unverhofft an die Schlafzimmertür klopfte [Neuhaus 2016, S. 127].

...das ist eigentlich viel zuviel, wo sie täglich fünf bis sechs Stunden für sie arbeitet [Neuhaus 2016, S. 160].

Кількісно-іменні словосполучення виражають суб'єктивно певну, або приблизну величину тривалості дії.

Крім того, значення приблизної величини може бути виражено словосполученнями, що включають невизначено-кількісний числівник (*einige, wenige, mehrere, ein paar Stunden dauern*):

Das Urteil hatte aber nur wenige Wochen Bestand [Neuhaus 2016, S. 159].

Manchmal wohnte Norbert mehrere Nächte bei ihr [Neuhaus 2016, S. 8].

Іменники *Wochen, Nächte* зберігають свою кількісну семантику, однак їх поєднання з невизначеним кількісним числівником вказує на приблизність вимірювання тривалості.

Таким чином, точна і приблизна квантифікації тривалості спрямовані на пізнання реальної кількості та повідомлення результатів цього пізнання співрозмовника в точної або приблизної формі. Основу для їх вибору становлять потреби ситуації, а також засвоєні суб'єктом системи знань.

Принципово інший спосіб відображення об'єктивної дійсності представляють кількісні оцінки. Вони зводяться до тріади «багато - байдуже - мало». На основі цих відносин в сфері тривалості може бути побудована шкала: миттєво - недовго - байдуже скільки - довго - дуже довго (вічно):

Thomas redete und redete [Addams 1965, S.34].

Die halbe Nacht saß er über seinen Büchern und Karten [Loest 1996, S. 344].

Er arbeitete kurze Zeit als Dockarbeiter [Neuhaus 2016, S. 32].

Frau Beate schwieg lange Zeit, dann erhob sie sich und ... [Loest 1996, S. 260].

В останніх двох прикладах поєднання *kurze Zeit* і *lange Zeit* висловлюють відносини, які втрачають своє значення, коли позбавляються конотацій типу «менше, ніж» і «більше, ніж». *Kurz* і *lang* просто позначають будь-яке число, визначене або невизначене, яке «менше, ніж» або «більше, ніж» деяке інше число, прийняте за початок відліку. Ця точка відліку сильно варіює від контексту до контексту.

Різноманітність засобів вказівки тривалості в тексті дозволяє говорити про різні способи вираження даного значення в мові. Для сучасної німецької мови характерні лексико-семантичний, префіксальний, лексико-синтаксичний, синтаксичний способи вираження тривалості дії.

2.3.3 Засоби вираження тривалості

Лексико-семантичний спосіб об'єднує синтетичні засоби передачі значення тривалості, яке включається безпосередньо в семантику дієслівного слова.

Вираз тривалості в лексемі дієслова в німецькій мові здійснюється вкрай рідко. У більшості випадків воно залежить від контексту, від наявності відповідних модифікаторів.

Найменування кількісної ознаки тривалості імплікують:

а) дієслова (an)dauern, fortdauern, (fort)währen, лексичне значення яких визначається диференційною ознакою тривалості.

Дієслово dauern без конкретизаторів висловлює оцінку «більше норми». В комплексних структурах він втрачає компонент «більше норми» і висловлює тільки тривалість, оцінка якої передається оцінним конкретизатори (lange, einen Augenblick, eine Weile, eine Ewigkeit, ewig dauern):

Der Krieg wird noch Jahre dauern [Loest 1996, S. 349].

Die Sendung dauerte bis zwei Uhr nachts [Neuhaus 2016, S. 41].

Аналогічне функціонування властиво дієслову währen:

Ein Jahr lang oder noch länger währte dies [Prodöhl 1971, S. 49].

б) дієслова, у яких диференційна ознака тривалості є лише одним з елементів їх лексичного значення, ніяк формально не маркованих. Найбільш типовими носіями характеристики тривалості є дієслова, які відносяться до наступних семантичних груп:

- дієслова положення в просторі (stehen, liegen, sitzen, hängen)

Sie standen vor ihm und schwiegen [Addams 1965, S. 61].

- дієслова зі значенням фізичного стану людини (schlafen, leben, warten)

Der Kommunist Vogelsang wartete auf seine Befreiung [Prodöhl 1971, S. 56].

- реляційне дієслово wissen в значенні «мати відомості»

Ich weiß seit einer Woche, daß Cattaneo manchmal ohne Begleitung in die Stadt geht [Fallada 1982, S. 130].

- дієслова зі значенням «бути зайнятим якоюсь справою» (nähen, tanzen, heuen, pflügen, ackern, säen, arbeiten, hantieren, suchen)

Er hantierte am Ofen [Prodöhl 1971, S. 222].

Er suchte nach einem Ausweg [Addams 1965, S. 86].

- дієслова мислення (denken, überlegen, träumen, hoffen, zögern)

Er überlegte einen Augenblick, ob er in die Kaserne gehen sollte [Neuhaus 2016, S. 39].

Als sie aufstand, zögerte sie kurz, ob sie ihm die Hand reichen sollte oder nicht [6, S. 14].

- дієслова, що позначають емоційний, психічний стан суб'єкта (weinen, sich aufregen, leiden)

Sie weinte fast immer und vergiftete sich ein Jahr später [Noll 1996, S. 79].

- дієслова, які називають емоційне ставлення суб'єкта до когось / чогось (hassen, lieben, achten, verachten)

Wie sie ihn liebte, weil er das Heucheln haßte! [Noll 1996, S. 66].

- стану сприйняття органами почуттів (zuhören, beobachten, genießen)

Sie genoß erst eine Weile Fromeyers Verwirrung [Addams 1965, S. 21].

- дієслова мовлення (reden, sprechen)

Sie redete schnell und eifrig und in keifendem Ton [Loest 1996, S. 12].

Афіксальних способів не є типовим способом вираження даної ознаки в німецькій мові. В цілому число афіксальних засобів з тривалою семантикою є в порівнянні з російською мовою незначним. Найбільш частотними показниками тривалості процесуального об'єкта є префікси herum-, umher-, fort-. Однак при аналізі префіксальних утворень з префіксами herum- і umher- слід враховувати, що вони висловлюють тривалу і при цьому повторювану в часі дію, а дієслова з префіксом fort- лише в рідкісних випадках підкреслюють тривалий характер дії:

Abbott fuchtelte wild mit seiner Pistole herum [Prodöhl 1971, S. 143].

Er ... wanderte im Zimmer umher [Fallada 1982, S. 103].

Er ging im Garten umher, als gehöre ihm Einstetten [Addams 1965, S. 156].

Найбільш однозначними і частотними показниками тривалості процесуальної ознаки є ад'єктив lang і його елятивний компаратив langer, а також ад'єктив kurz.

У сполученнях з іменниками ад'єктив lang є безоціночним показником континуальності (eine Sekunde lang, eine Minute lang, eine Viertelstunde lang, eine Stunde lang, die halbe Nacht lang, einen halben Tag lang, einen Tag lang, eine Woche lang, einen Monat lang, ein Jahr lang, ein Leben lang):

Vierzig Minuten lang versuchte er die Reederei in New York zu erreichen [Pressler 2011, S. 24].

Zwei Tage lang telefonierte er umher [Fallada 1982, S. 246].

Wollte ich mein Leben lang schufteln, nur um satt zu werden? [Loest 1996, S. 186].

Широко споживані також складні ад'єктивно-адвербіальні квантифікатори на -lang (sekundenlang, minutenlang, wochenlang, jahrelang, jahrzehntelang, jahrhundertelang, jahrtausendelang), які позначають безперервну тривалість дії:

Später machte ich mir Vorwürfe, daß ich derart gefährliches Material jahrelang in meinem Kleiderschrank gelagert hatte [Prodöhl 1971, S.25]. (lange)

Квантифікатор jahrelang оціночно вказує на значну протяжність дії, не визначаючи її точної міри.

У сполученнях з позначеннями неконвенціональних одиниць часу lang /kurz служать для вираження оцінки «багато» або «мало» (eine lange / kurze Weile, lange / kurze Zeit) (див. приклади вище).

У свою чергу, з дієсловами, що виражають тривалі дії, або з їх похідними - віддієслівним іменами вони функціонують як оціночні показники міри тривалості, висловлюючи значення «більше» або «менше норми»:

...ließ er seinen Kopf bis auf die rechte Schulter sinken und sah mich lange an, als konnte er mich ... besser erkennen [Loest 1996, S. 40].

Er sah mich kurz und prüfend an und zog es vor, nicht zu liegen [Addams, 1965 S. 48].

Erst nach langem eindringlichem Zureden fand sich der Arzt bereit, Keating fünf Minuten Sprechzeit zu erlauben [Neuhaus 2016, S. 54].

Zuerst kommt der Stadtkoffer ins Rutschen, er schlägt mit einem kurzen Knall auf den Boden [Noll 1996, S. 195].

Можлива модифікація значення показника в бік посилення або ослаблення стилістично нейтральними або експресивними засобами:

Daran denkt er ziemlich lange [Fallada 1982, S. 99].

Mein Vater betrachtete mich gelegentlich sehr lange [Noll 1996, S. 11].

Viel zu lange sah ich zu [Addams 1965, S. 109].

... und jetzt sag dem Herrn auf Wiedersehn, wir haben ihn lange genug aufgehalten [Addams 1965, S.111].

Unendlich lange mühte er sich und spürte Erfolg [Noll 1996, S. 220].

Зміна тривалості в сфері «більше норми» висловлює ад'єктив länger:

Daß er jetzt öfter und länger in der Rotenturmstraße sitzt, ist nun wieder Fräulein Irene Gerlach, der Pralinendame, aufgefallen [Loest 1996, S. 94].

Прислівник längst в кооперації з активними дієсловами, а також прислівником schon поєднує імплікації початку минулого і продовження до моменту мови та оцінку «давно», «більше норми»: (schon) längst verheiratet sein, j-n (schon) längst kennen:

Zudem kam eine Durchsuchung des Schiffes und eine Kontrolle der Passagiere nicht in Frage, denn die "Independence" schwamm längst auf dem Atlantik [5, S. 20].

Genovese stand längst wieder in amerikanischen Diensten [Neuhaus 2016, S. 37].

Серед засобів вираження кількісної категорії тривалості можна виділити групу показників з прагматичними приблизно-оціночними значеннями сфери «хочу сказати, що багато». До них відносяться: похідні від дієслів з семантикою безперервної тривалості (andauernd, anhaltend, dauernd, durchgehend, fortdauernd, fortwährend), похідні з тотальним компонентом immer- (immerfort, immerhin, immerwährend, immerzu), з якісними компонентами «невідступно», «наполегливо», «нестримно» (unablässig, unaufhaltbar, unaufhaltsam, unentwegt,

unverwandt); похідні з запереченням наявності кінця дії (in / ad infinitum, laufend, nie endend, unendlich) і запереченням наявності перерв (pausenlos, unaufhorlich, ununterbrochen). До останньої групи можна віднести також прийменниково-субстантивні сполучення ohne Ende / Pause / Unterlaß / Unterbrechung:

In der Feme rollte und grollte ununterbrochen der Donner [Noll 1996, S. 225].

In dieser Nacht lagen wir gemeinsam in meinem Bett und störten uns durch pausenloses Wälzen [Addams 1965, S.67].

...sie schöpfte aus jeder Beifallkundgebung neue Kraft, sie schwoll an, sie prasselte ohne Unterlaß auf die Zuhörer nieder [Prodöhl 1971, S. 194].

Aber die Rede strömte ohne Unterbrechung weiter [Loest 1996, S. 194].

Виділені прислівники позначають оціночну величину часу, заключену в їх лексичному значенні.

Про наявність семантичної ознаки тривалості можна судити по поєднанню предиката зі словами noch, immer noch, noch immer в значенні «до сих пір», що сигналізують про очікувану зміну і ту зміну, що не відбулася будь-якого явища. Спеціально підкреслюється, що процес ще триває, хоча мається на увазі, що дія до цього часу могла б і припинитися:

Die Frau lebte. Das Scheusal lebte also immer noch [Prodöhl 1971, S. 60].

Поєднання immer noch вказує на те, що той хто говорить, очікував, що ситуація зміниться, але його очікування не збулися. Те ж можна сказати і по відношенню до прислівника noch:

Ich schwieg auch dann noch, als ich durch weitere Patienten, die von ihm zu mir übergangen ...wieder und wieder erfuhr, daß... [Addams 1965, S. 84].

Показник immer mehr / weiter актуалізує аспектуальну характерістіку тривалості дії або є варіантом зі значенням триваючого розгортання дії:

Sein Zug war längst fort, nach dem Osten lief er, immer weiter nach dem Osten [Loest 1996, S. 92] (lief und lief).

На особливу увагу заслуговує невелика група говірок з сінкретною семантикою: *etwas, ein wenig, ein bisschen, viel* ~ квантитативи неповної потужності безлічі, кванторні слова [Уфимцева 1980, с. 82], показники загальної кількісної оцінки [Уфимцева 1980, с. 83], які вказують на деякий прояв кількості дії, не уточнюючи вид цієї кількості: *viel arbeiten, wenig schlafen, viel zahlen*. Поєднуючись з дієсловами різних семантичних груп, ці слова виражають різний кількісний вміст:

... ich habe nur ein bisschen geträumt [Addams 1965, S. 110].

...ein ganz klein bisschen dachte er an ein Gespräch, das er einmal mit Heilbutt gehabt hatte [Loest 1996, S. 40]. (nicht lange, nicht intensiv).

"Kann man ihn nicht ein bisschen hin und her tragen oder schaukeln?" fragt Pinneberg [Neuhaus 2016, S. 19]. (nicht lange, wenige Male).

Wir schliefen beide wenig [Prodöhl 1971, S. 110]. (kurz, selten).

Baurat Krieg jammerte bei Fabian ein wenig darüber, daß... [Noll 1996, S. 112]. (nicht lange, nicht intensiv, nicht oft).

У всіх цих прикладах в наявності оцінка тривалості типу «мало».

Прономінатив *viel* зі значенням «багато» в більшості випадків реалізує оцінку «більше норми» сумісно, одночасно вказуючи на тривалість дії і інші його кількісні характеристики:

Ach, Pinneberg mag gar nicht daran zu denken, aber er denkt viel daran, wie er in den Monaten Juli und August von Pontius zu Pilatus gelaufen ist [Noll 1996, S.119]. (oft + lange + intensiv).

Kramer hatte viel zu tun und viel zu laufen, bis alles geschafft war [Loest 1996, S. 388]. (intensiv + lange + vielmals).

Істотно, що кількісна оцінка, що дається за допомогою невизначено-кількісних прономінативів *etwas, ein wenig, ein bisschen, viel*, є абсолютною і дається по відношенню до передбачуваної норми - деякого стереотипу, який говорячий відчуває нормальним для даної ситуації.

У синтагматично обумовленому значенні тривалості відзначені також показники темпу протікання дії (*langsam, allmählich, nach und nach, Schritt für Schritt, Stück für / um Stück*) в поєднанні з дієслівними і субстантивними позначеннями процесів:

Langsam, mit gespielter Neugierde, musterte er den Arzt [Loest 1996, S. 221].

Вираження уповільненого темпу протікання дії, на думку Т. Р. Левицької, актуалізує ознака динамічності: увага зосереджується на повільному переході від одного стану в перебіг процесу до іншого [Нестерик 2007, с. 126]:

... sie krochen Meter für Meter, weiter [Kästner 1993, S. 90].

Schritt für Schritt tastete sie sich auf der trockenen, steinharten Erde den Hang hinab [Kästner 1993, S. 88].

Nach und nach gewöhnten sich seine Augen an das Dunkel [Neuhaus, 2016 S. 85].

Вираз поступального розвитку здійснення дії шляхом поступового переходу від однієї фази в його протіканні до іншого (*Meter für Meter kriechen, sich Schritt für Schritt hinabtasten, sich nach und nach gewöhnen*) підкреслює і конкретизує внутрішню структуру протікання дії у часі.

2.4 Інтенсивність дієслівної дії

Інтенсивність є однією з декількох можливих кількісних характеристик дієслівної дії, визначається як «ступінь напруженості протікання дії» [Олікова 2000, с. 69] і має певний інвентар засобів вираження. Категорія інтенсивності є приватним проявом категорії кількості і характеризується як один з видів недискретності кількості (К. М. Суворіна, Є. І. Шейгал).

Термін «інтенсивність» концептуально відноситься до характеристик ознак об'єктів навколишнього світу. Існують ознаки, які за природою своєю піддаються градуювання. Термін «градуювання» або «градуально», поширений в германістиці, поряд з такими термінами, як «ступінь ознаки», «інтенсивність», використовується як той, що позначає сукупність можливих градацій кількості по інтенсивності.

Засоби вираження градуювання ознаки, представленого дієсловом, вивчені значно менше, ніж приад'єктивно градуальні показники. На матеріалі німецької мови ці кошти залучалися до дослідження лише попутно, при розгляді суміжних проблем: виявлення особливостей лексико-синтаксичної сполучуваності кількісних прислівників ступеня і заходи [Леонтьєв 1971, с. 39], вивчення градуювання якості, представленого різними лексико-граматичними класами слів, в тому числі і дієсловами [Гак 1992, с. 138]. Таким чином, можна зробити висновок, що вивчення даного фрагмента мовної картини світу актуально і могло б в деякій мірі сприяти уточненню його кордонів, структури і особливостей сприйняття носіями німецької мови.

Градуювання дії по інтенсивності завжди базується на порівнянні, яке є «одним із прийомів ознайомлення з предметом в тих випадках, коли визначення поняття неможливо або не потрібно» [Васильєв 2009, с. 76].

Суб'єкт, який говорить порівнює об'єкт-носій виділяється ознаки з іншим конкретним носієм тієї ж ознаки або з усім класом об'єктів-потенційних носіїв ідентичної ознаки і приблизно оцінює дані цього порівняння в відносному або абсолютному плані [Васильєв 2009, с. 83].

Відносна оцінка виражається спільно з порівнянням «судженням з двомісним предикатом «більше», «менше», «дорівнює» [Гак 1992, с. 25]. При абсолютній оцінці порівняння залишається імпліцитним. Дана оцінка в більшості випадків не є довільною, а спирається на досвід комунікантів - особистий або

соціальний - і, відповідно, виявляється в тій чи іншій мірі пов'язаної з певними, закріплених досвідом об'єктивними нормами.

Зв'язок понять «оцінка» і «норма» виник не випадково, так як оцінка завжди передбачає наявність норми, зразка, визнаного в даному соціумі або індивідуального. Порівняння оцінюваного об'єкта з подібним еталоном входить в процес оцінки.

Норма встановлюється завдяки існуючим в суспільстві уявленням про значимість предмета, явища навколишньої дійсності.

Основними семантичними варіантами інтенсивності відповідно до того, що кількість може змінюватися як у бік збільшення, так і в бік зменшення є «посилення» і «послаблення» [Гак 1992, с. 78], інтенсифікація і деінтенсифікація [Гак 1992, с. 79].

Посилення дії - це сенс, який характеризує дію як скоєне з інтенсивністю більше норми (емпіричної або ситуативної) або досягаючої її верхньої межі. Таким чином, на ділянці «більше норми» локалізується підвищення, високі, дуже високі, максимально мислимі градації інтенсивності.

Категорія ослаблення дії протипоставлена категорії посиленням дії. Ослабленість дії - це сенс, який характеризує дію як мало інтенсивне або те, яке стосується лише частини об'єкта [Кубрякова 2001, с. 94]. Сенс ослаблення дії досить різномірний і об'єднує кілька моментів:

1) неповнота прояву дії - сенс, який характеризує дію з точки зору малої інтенсивності або недосягнення ним межі або норми (*sich etwas ausruhen, wir haben unser Ziel fast erreicht*);

2) мала кількість - вказівка на те, що дія охоплює частину об'єкта (*das Essen, die Suppe etwas salzen*). М. Я. Блох дає наступне визначення неповноти дії: «поняття неповнота дії охоплює і дію, що здійснюється з незначною інтенсивністю (не в повну силу), і дію, яке розповсюджується на невелику

частину поверхні або предмета, і дія, що здійснюється в повному обсязі, що не доводиться до необхідної норми» [Кустова 2004, с. 48].

На ділянці «менше норми» розміщуються низькі ступені інтенсивності дієслівної дії, також різною мірою віддалені від норми.

Можливість і види інтенсифікації / деінтенсифікації і відповідні обмеження залежать від характеру дії і типу його змін за шкалою.

Засоби інтенсифікації в німецькій мові надзвичайно різноманітні. Крім «чистих інтенсифікаторів» є безліч мовних виразів, що поєднують інтенсифікацію з іншими сенсами. Досить різноманітні і засоби ослаблення ознаки, деінтенсифікації.

Градації дії по інтенсивності існують в природі, тобто об'єктивно. Мовне вираження градуальних відмінностей, таким чином, обумовлено самою природою. Хто говорить відображає ці відмінності і неминуче вносить в процес мовного акту своє, індивідуальне.

Сприйняття явищ, об'єктів, їх ознак як об'єктивних даностей може супроводжуватися об'єктивною оцінкою (rasen - gehen - taumeln). В інших випадках на перший план висувається суб'єктивне сприйняття, коли мова йде про оцінку ситуації, в якій той, хто говорить визначає своє ставлення до об'єкта.

Людський фактор дозволяє виділити градуальну функцію як мету висловлювання - вказівка на ступінь величини ознаки градуйованого об'єкта в процесі комунікації.

Градування дії по інтенсивності допускає нескінченну деталізацію, в результаті чого в мові виробляються різноманітні засоби його втілення. Вибір градуальних коштів обумовлений комунікативною метою, умовами мовної ситуації, історичними та соціальними факторами мовної діяльності.

Структури зі значенням інтенсивності відповідають на питання «як?», «Як сильно?», «в якій мірі?», «якою мірою відбувалося / відбувається / буде відбуватися дія?».

В німецькій мові відсутня морфологічна категорія, яка здатна передавати градуальні відмінності дієслів, подібна категорія ступенів порівняння прикметників / прислівників.

Для сучасної німецької мови характерні префіксальних, лексікосемантичеській, лексико-синтаксичний і синтаксичний способи вираження інтенсивності дієслівної дії.

Афіксальних способів - це вираз інтенсивності дії шляхом приєднання до виробничої основи словотворчих афіксів.

У ряді загальнограматичних робіт відзначені градаційні відмінності в значеннях деяких кореневих і афіксально-похідних дієслів типу *tropfen / tröpfeln* (*schwach und langsam tropfen*), *frosten / frösteln* (*leicht frieren*), *husten / husteln* (*leicht husten*), *sausen / säuseln* (*ein wenig sausen*), *tanzen / tänzeln* (*sich mit leichten, federnden Schritten bewegen*), *kranken / kränkeln* (*über längere Zeit hin immer ein wenig krank sein*), *lachen / lächeln* (*leicht lachen*), *streichen / streicheln* (*sanft streichen*) [Кустова 2004, S. 41]. Їм приписується демінутивність:

Regen begann gegen das große Glasfenster zu tröpfeln [Loest 1996, S. 206].

Sie streichelt sein Haar, lächelt und meint spöttisch... [Fallada 1982, S. 14].

Er tätschelte ihre Hand und verschwand in seinem Buro [Addams 1965, S. 46].

„Frieren Sie?“ - „Ein bißchen.“ Sie fröstelte [Loest 1996, S. 68].

Однак не всі дієслова з суфіксом *-eln* мають зменшувальне значення (*blödeln* - *absichtlich dummes Zeug*, *Unsinn reden*, *frömmeln* - *sich übertrieben fromm gebärden*, *näseln* - *durch die Nase sprechen*), а у багатьох з них немає відповідних корелятивів, орієнтованих на емпіричну норму: *trippeln* (*kleine, schnelle Schritte machen*), *süffeln* (*genüßlich trinken*).

Лексико-семантичний спосіб об'єднує синтетичні засоби передачі значення інтенсивності, яке включається безпосередньо в семантику дієслівного слова.

Категорія інтенсивності притаманна багатьом об'єктам. Внутрішня інтенсифікація в німецькій мові властива одиницям наступних семантичних

класів: «фізична дія», «рух», «фізичне явище», «сприйняття», «комунікація», «воля і інтелект», «емоції».

У сфері швидкості руху такими номінаціями є дієслова *eilen, brausen, hasten, huschen, rasen, rennen, sausen, schlupfen, stürmen, stürzen* з семантичною структурою «рухатися» + «(дуже) швидко, енергійно, різко, інтенсивно» або дієслова *schlendern, (sich) schleichen, tappen, trotten, taumeln*, що мають значення «рухатися» + «(дуже) повільно, ускладнено». Вони можуть вживатися без модифікаторів, реалізуючи значення «більше / менше норми», показники другого порядку підсилюють їх значення до «набагато більше / менше норми», причастя *rasend* саме зазначено в ролі модифікатора:

Ramona eilte auf kürzestem Wege ins Haus [Addams 1965, S. 96].

Und die dicken Autos brausen an ihr vorbei [Addams 1965, S. 186].

Menschen hasteten über den Parkplatz [Noll 1996, S. 208].

...die beiden huschten noch schnell in die Reihe [Kästner 1993, S. 24].

Michael ließ ihre Hand los und trottete vorweg [Addams 1965, S.143].

Fahle taumelte auf seinen schwachen Beinen [Loest 1996, S. 302].

Інтенсивність може бути нерозривно пов'язана з об'єктом, який вона характеризує: гучність (інтенсивність звуку) - *brüllen, grölen, heulen, jammern, kreischen, schreien, toben*, яскравість (інтенсивність світла) - *gleißen, glimmern, glühen, schimmern*.

Інтенсивність може ускладнюватися певними асоціаціями, що відображають різний характер посилення. Так, у компонента активність «ступінь» комбінується з поданням про бурхливий, шалений, кипучий характер прояву ознаки:

Zu Hause tobte mein Vater [Noll 1996, S. 15].

Drei Hunde tobten über die Wiese [Noll 1996, S. 196].

У компонента сила - це уявлення про потужний вплив, великій енергії; у компонента гострота - це асоціації з різкістю, пронизливістю впливу. І, нарешті,

слід зазначити компонент раптовості, яка не позначає інтенсивність безпосередньо, а лише передбачає її. Раптовість опосередковано співвідноситься зі швидкістю:

Pawel und ich sprangen auf und rannten in die Richtung... [Noll 1996, S. 65].

Beide fuhren auf, als sie sich eilig nähernde Schritte hörten [Noll 1996, S. 71].

У мікрополе «більше норми» входять дієслова (лексеми), що відображають різні емоційні стани суб'єкта (*hassen, verachten, sich empören*), які можуть вживатися самотійно, а також в поєднанні дієслів з лексичними і т. п. градуальними показниками:

Das war einer der Gründe, warum ich sie verabscheute [Addams 1965, S. 96].

Er verachtete Dilettanten nicht nur, er hielt sie für gefährlich [Addams 1965, S. 40].

Es liegt wohl nicht in meinem Temperament, ich verachte, Brünoh, ich verachte [Loest 1996, S. 183].

So ging es mir mit Irma immer, entweder haßte ich sie, oder sie tat mir leid [Kästner 1993, S. 101].

Allein die Zumutung...empörte mich [Loest 1996, S. 107].

Специфіка набору внутрішніх ознак обумовлена параметрами об'єкту, що відбивається ділянки дійсності. Наприклад, дієслова класу «фізична дія» відображають активну дію з застосуванням сили, в класі «рух» широко представлений внутрішня ознака «швидкість», так як швидкість є однією з істотних характеристик руху.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Інтенсивність як одна з кількох можливих кількісних характеристик дієслівної дії позначає його внутрішню напруженість в формі кількісних оцінок типу «більше / менше норми», «досить / надлишково», «повністю / частково».

Семантична інтерпретація інтенсивності дії як результату пізнання і категоризації різних ступенів прояви динамічних ознак реальної дійсності будується на принципі «відбивної семантики» одного з фрагментів наївної мовної картини світу в свідомості людини, полягає у вираженні посилення / ослаблення ознаки і знаходить своє вираження в засобах різних рівнів мови, які використовуються тим, хто говорить у мовній діяльності.

Аналіз фактичного матеріалу дозволяє зробити висновок про те, що когнітивно-семантичний простір високого ступеня інтенсивності дії відрізняється великою ємністю, великим різноманіттям градації ступеня ознаки, багатим арсеналом засобів у порівнянні з простором малого ступеня інтенсивності.

Велика кількість і різноманітність засобів вираження і висока частотність значення інтенсивної кількості дії в цілому свідчать о важливості даної категорії для людини, і відповідно, про важність значення інтенсивності для мови.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Гіпотеза про те, що збагачення структури значення дієслів за рахунок інкорпорування в неї деяких сем контексту, в якому вони найбільш часто вживаються, є універсальним семантичним механізмом розвитку значень і семантичної структури адвербіальних дієслів, підтвердилася: словниково відображена досить велика кількість адвербіальних дієслів в англійській, німецькій та російській мовах (близько 1 000 одиниць). Адвербіальні дієслова є семантично різномірним класом, який включає різні семантичні групи дієслів, номінують дію або процес.

Тематичне угруповання адвербіальних дієслів включає не тільки дієслова руху (що було доведено раніше), а й дієслова життєдіяльності, зміни стану, комунікації, прагнення, споживання, пізнання, творення, статичні, сприйняття, контактні, соціальної взаємодії, дієслова, які позначають емоції і дієслова, що позначають природні явища.

Більшість адвербіальних дієслів відноситься до нейтральної лексики, проте близько однієї чверті від загальної кількості досліджених дієслів мають різні стилістичні посліди. Експресивність адвербіальних дієслів посилюється при оказіональній актуалізації. Адвербіальні дієслова здатні використовуватися в складі метафор, метонімічних переносів, асонансів, алітерацій і синтаксичних повторів.

У більшості випадків адекватний переклад адвербіальних дієслів досягається за рахунок адвербіальних дієслів іншої мови. Ймовірно, цей факт свідчить про якусь універсальну тенденцію розвитку дієслівної лексики в різноструктурних мовах і, як наслідок, можливості збереження адвербіальних ознак дієслів на міжмовної рівні. Залучення інших лексичних і синтаксичних засобів для досягнення адекватного перекладу, як правило, диктується

типологічними особливостями мов. Іноді початково неадвербіальні дієслова і будь-які компоненти їх обов'язкового оточення можуть перекладатися на німецьку мову за допомогою адвербіальних дієслів.

Кількісні уявлення в сфері дієслівної дії являють собою один з об'єктів навколишньої дійсності і є субкатегорією універсальної понятійної категорії кількості, що представляє собою мовну інтерпретацію розумової (когнітивної) категорії кількості процесуальної ознаки, в межах якої існують конкретні когнітивні субкатегорії, співвідносні з об'єктивними проявами різних кількісних параметрів і відмінність яких не може не виявитися в мовних засобах вираження.

Розглянута в дослідженні проблема категорії кількості багатогранна, далека від вирішення і представляє безперечний інтерес. Справжнє її дослідження охоплює лише частину проблем, пов'язаних з вивченням даної категорії. Серед перспективних напрямків подальших розробок у цій галузі слід відзначити вивчення інших актуальних в когнітивному плані фрагментів даного поля, а саме, вивчення віддієслівних імен дії, які, зберігаючи акціональну семантику похідних дієслів, можуть висловлювати різні кількісні характеристики дій.

Зроблені висновки, на мій погляд, можуть послужити основою для подальшої роботи в багатьох напрямках, а саме:

- > Діахронічне вивчення розвитку семантики адвербіальних дієслів;
- > Дослідження особливостей їх функціонування в текстах різних жанрів;
- > Психолінгвістичне обґрунтування їх існування і розвитку;
- > Виявлення загальномовних універсалій розвитку лексики різноструктурних мов;
- > Лігвокультурологічний аналіз адвербіальних дієслів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверьянова Н. А. Семантика длительности в русском языке. Волгоград : Политехник, 2004. 278 с.
2. Аверьянова Н. А. Функционально-семантическая подсистема длительности в русском языке: Дис. канд. филол наук: 10.02.01. Воронеж : Поларис, 1996. 348 с.
3. Авилова Н. С. Вид глагола и семантика глагольного слова. Москва : Наука, 1976. 328 с.
4. Агапитова А. А. Временная локализованность высказываний в немецком языке: Дис. . канд. филол. наук: 10.02.04. СПб., 2005. 149 с.
5. Агрова О. В. Грамматическая категория времени: субстанциональные характеристики и лексико-семантические интерпретации : Дис... д-ра филол. наук: 10.02.19. Краснодар, 2005. 498 с.
6. Аквинский Фома. Сумма против язычников, кн. 1. Долгопрудный, 2000. С. 33-45.
7. Акулова К. П. Пространственные и временные обстоятельства в современном немецком языке. *Ученые записки ЛГУ. Серия филологических наук. Вып. 31. № 223.* С. 69-72.
8. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків : Вища школа, 1987. 135 с.
9. Цикалова Л. Н. Семантико-коммуникативные аспекты ситуационно-обусловленных глагольных номинаций типа *to talk smb. into doing smth.* в английском языке: Автореф. дис. . канд. филол. Нау. Москва : МГПИИЯ им. М. Горького, 1987. 26 с.
- 10 Андреева В. К. Типы семантических составляющих и типы глагольных ЛСВ. Волгоград : Политехник, 1979. 397 с.

11. Андреева И. В. Ценностная картина мира как лингвистическая и философская категория. URL: http://analculturolog.m/index.php?module=ssubjects&func^iewpage&page_id=205 (дата звернення 15.09.2021).
12. Андреева О. С. Актуализационный потенциал базовых языковых дейктиков пространственно-временной семантики: Дис. . канд. филол. наук: 10.02.04. Барнаул, 2005. 141 с.
13. Андреева О. С. Условия сближения содержания пространственных и временных дейктических слов. Барнаул 6 Мрия, 2005. 210-213 с.
14. Анисов А. М. Логика неопределенности во времени / Анисов А. М. - URL: <http://www.i-u.ru/biblio/archive/anisovlogika>, 2004 (дата звернення 4.07.2021).
15. Антропологическая лингвистика: Концепты. Категории: Коллективная монография / за ред. д.ф.н., проф. Ю. М. Малиновича. Москва : Иркутск, 2003. 251 с.
16. Апресян Ю. Д. Идеи и методы современной структурной лингвистики. Москва : Наука, 1966. 302 с.
17. Балли Ш. Французская стилистика. Москва : Эдиториал УРСС, 2001. 392 с.
18. Бублик В. Н. Історія німецької мови. Київ : Либідь, 2006. 356 с.
19. Васильев Л. М. Современная лингвистическая семантика. Москва : Либроком, 2009. 192 с.
20. Верещагин Е. М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. Москва : Наука, 1990. 246 с.
21. Виноградов В. С. Грамматика испанского языка. Практический курс. Москва : Университет, 2000. 432 с.
22. Гак В. Г. Номинация действия. Логический анализ языка. Модели действия. Москва : Наука, 1992. 244 с.
23. Зорівчак Р.П. Реалії і переклад. Київ : ЦУЛ, 1989. 310 с.

24. Земскова Е. В. Особенности глагольной номинации в языках разного строения (материале глаголов соединения в русском и английском языках): Дисканд. филол. наук: 10.02.19. Саратов, 1994. 164 с.
25. Кияк Т.Р., Науменко А.М., Огуй О.Д. Теорія і практика перекладу. Вінниця : Нова книга, 2006. 410 с.
26. Есперсен О. Философия грамматики. Москва : Издательство иностранной литературы, 1958. 396.
27. Козлова Е. А. Метонимия как концептуальная основа функциональной категоризации английского глагола. Тамбов: Наука, 2001. 154 с.
28. Коняев А. В. Практический курс перевода. Немецкий язык. Екатеринбург : Издательство Уральского университета, 1998. 140 с.
29. Кубрякова Е. С. Глаголы действия через их когнитивные характеристики. Москва : Наука, 1992. 90 с.
30. Кубрякова Е. С. О месте когнитивной лингвистики среди других наук когнитивного цикла и о ее роли в исследовании процессов категоризации и концептуализации мира. Тамбов : Ин-т языкознания РА, 2001. 190 с.
31. Кустова И. Г. Типы производных значений и механизмы языкового расширения. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 472 с.
32. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем. Москва : Изд-во ЛКИ, 2008. 256 с.
33. Левицкая Т. Р., Фитерман А. М. Проблемы перевода. Москва :Междунар. отношения, 1976. 208 с.
34. Леонтьев А. А. Семантическая структура слова. Психолингвистические исследования. Москва : Наука, 1971. 216 с.
35. Маковский М. М. Понятие лингвистического времени. *Иностранные языки в школе*. 1976. № 6. С. 3 - 12.
36. Маковский М. М. Теория лексической аттракции. Москва : Наука, 1971. 318 с.

37. Маркарян Э. С. Очерки теории культуры. Ереван : Зангак, 1969. 289 с.
38. Мартынов В. В. Язык в пространстве и времени. К проблеме глоттогенеза славян. Москва : Наука, 2004. 169 с.
39. Мартынюк А. П. Вариативность морфологических средств выражения видо-временных значений в современном английском языке. Харьков : Глобус, 1983. 183 с.
40. Маслов Ю. С. К основаниям сопоставительной аспектологии. Москва : Наука, 1978. 320 с.
41. Маслов Ю. С. Очерки по аспектологии. Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1984. 219 с.
42. Маслов Ю. С. Результатив, перфект и глагольный вид. Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1983. 319 с.
43. Маслова В. А. Лингвокультурология. Москва : Академия, 2001. 289 с.
44. Мельникова А. А. Язык и национальный характер. СПб. : Аврора, 2003. – 312 с.
45. Мельчук И. А. Семантические этюды «сейчас» и «теперь» в русском языке *Russian Linguistik*. 1985. № 9. С. 32-34.
46. Мещанинов И. И. Понятийные категории в языке. *Труды военного института иностранных языков*. 1945. № 1. С. 12-16.
47. Мещанинов И. И. Члены предложения и части речи. Ленинград : Изд-во АН СССР, 1945. 287 с.
48. Милованова М. В. Эволюция глаголов приобщения объекта в сочетании с глаголами действия в древнерусском языке. Москва : Наука. 2011. 265 с.
49. Научн ред. С. П. Лопушанская. Волгоград : Изд-во Волгоградского государственного университета, 2000. С. 326 - 340.
50. Минор А. Я. Функционально-семантическая категория темпоральности и ее текстообразующие потенции (на материале немецких научных текстов): Дис...канд. филол. наук: 10.02.04. Москва, 1985. 174 с.

51. Михеева Л. Н. Время в русской языковой картине мира: лингвокультурно-логический аспект: Дис.д-ра филол. наук: 20.02.01. Москва, 2004. 195 с.
52. Михеева С. Л. Семантика временного порядка при употреблении глагольных форм в сочетании с обстоятельствами в современном русском языке: Дис...д-ра филол. наук: 10.02.01. Москва, 2004. 329 с.
53. Мищенко С. В. Метафоризация мифологизированного времени в различных лингвокультурах: Дис...канд. филол. наук: 10.02.19./ С.В. Тула, 2005. 160 с.
54. Моисеев А. И. Слова со значением времени в современном немецком языке *Слово в лексико-семантической системе языка*. Ленинград : Изд-во ЛГПИ, 1972. С. 92 - 95.
55. Молчанов В. И. Время и сознание. Критика феноменологической философии Москва : Высш. шк., 1998. 144 с.
56. Недобух Н. А. Лингво-прагматический аспект темпорального концепта при общении на неродном языке: на материале немецкого языка. Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.19. Ульяновск, 2007. 271 с.
57. Нестерик Э. В. Языковые средства выражения субъективного восприятия времени в немецком художественном тексте: Дис.канд. филол. наук: 10.02.04. Москва, 2007. 196 с.
58. Никитин М. В. Лексическое значение слова (структура и комбинаторика). Москва : Высшая школа, 1983. 127 с.
59. Никитин М. В. Основания когнитивной семантики. СПб. : РГПУ им. А.И. Герцена, 2003. 277 с.
60. Носенко И. А. Начала статистики для лингвистик. Москва, 1981. 148 с.
61. Носков А.В. Онтология времени и онтология пространства как основания различения фундаментальных ориентаций в философии. Автореф. дис... .канд. филос. Наук. Томск, 1996. 289 с.

62. Нуреева А. Р. Взаимодействие категорий темпуса и хроноса при формировании конвергентных значений: На материале современного английского языка: Дис.канд. филол. наук: 10.02.04. Волгоград, 2005. 164 с.
63. Олікова М. О. Теорія і практика перекладу. Луцьк : Веже, 2000. 328 с.
64. Прадід Ю. Ф. Фразеологічна ідеографія (проблематика досліджень). Київ : Сімферополь, 1997. 252 с.
65. Ризаев Б. Х. Фазовые аналитические конструкции современного немецкого языка. Ташкент : Укитувчи, 1988. 34 с.
66. Соколов О. М. Категория фазовости как отражение объективной членимости процесса. Москва, 1988. 410 с.
67. Стаття «Сопоставительно-ономасиологический анализ глаголов с общим компонентом «соединять» в английском и русском языках» в сборнике «Типы языковых единиц и особенности их функционирования». Саратов : Изд-во Саратовского университета, 1993. 57 с.
68. Стопочева-Мойер А. Ю. Время в контексте языка и культуры: минимальные единицы членения. Москва, 2000. 315 с.
69. Троцюк А. М. Структурно-семантичні особливості дієслівних фразеологічних одиниць із соматичним компонентом “HAND”. Науковий вісник Волинського національного ун-ту ім. Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. 2010. Вип. 9. С. 396–399.
70. Уфимцева А. А. Семантика слова. Аспекты семантических исследований. Москва : Наука, 1980. 95 с.
72. Шмелёв Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики. Москва : Наука, 1973. 280 с.
73. Admoni W. Der deutsche Sprachbau./W.Admoni/ Строй современного немецкого языка: Изд 4-е, перераб. и доп. Москва : Просвещение, 1986. 163 с.
74. Andersson S. G. Aktionalität im Deutschen. Eine Untersuchung im Vergleich mit dem russischen Aspektsystem/ S.-G. Andersson. Uppsala, 1972. S.135-136.

75. Joachim Buscha, Gerhard Helbig Deutsche Grammatik - Ein Handbuch für den Ausländerunterricht (German Edition) Hardcover, 2001. S. 656.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Kästner Emil. Das doppelte Lottchen. Hamburg, 1993. 176 S.
2. Prodöhl Günter Kriminalfälle. 2. Folge. Berlin, 1971. 296 S.
3. Fallada Hans. Kleiner Mann – was nun? Berlin und Weimar, 1982. 424 S.
4. Addams Peter. Die enthauptete Mona Lisa. Haale (Saale), 1965. 245 S.
5. Loest Erich. Durch die Erde ein Riß. München, 1996. 416 S.
6. Noll Ingrid. Die Apothekerin. Zürich, 1996. 248 S.
7. Neuhaus Nele. Im Wald. Berlin, 2016. 560 S.
8. Schlink Bernhard. Der Vorleser. Diogenes. – Zürich, 1995. 206 S.
9. King Stephen. Doctor Sleep. Wilhelm Heyne Verlag. – München, 2013. 512 S.
10. Funke Cornelia. Tintenherz. Dressle.– Zürich, 2003. 576 S.
11. Link Charlotte. Die Täuschung. Blanvalet, 2009. 496 S.
12. Link Charlotte. Die Rosenzüchterin. Blanvalet, 2020. 752 S.
13. Hugo Victor. Die Elenden. Anaconda, 2013. 1341 S.
14. Pressler Mirjam. Bitterschokolade. Beltz, 2011. 32 S.
15. Remarque Erich Maria. Der Himmel kennt keine Günstlinge. Kiepenheuer & Witsch, 2018. 448 S.

ZUSAMMENFASSUNG

Das Objekt der Forschung sind Verben, die den zweiten Typ der Adverbialität aufweisen, dh sieben adverbiale Handlungsmerkmale lexikographisch erfasst haben; Gegenstand der Forschung ist die Struktur der Bedeutung solcher Verben.

Das Ziel der Arbeit ist die Analyse adverbialer Verben durch folgende Forschungsarbeiten: Defizitanalyse, Methode der Komponentenanalyse der Verbbedeutungsstruktur, Morphemanalyse, linguistisch-stilistische Analyse und Elemente der vergleichenden Analyse adverbialer Verben verschiedener Struktursprachen.

Theoretische und methodische Prinzipien: Schlüsselbestimmungen zur Wortbildung: (YA Zhluktenko, LA Varaksina, NS Ivanova, GF Novak).

Ergebnisse: Die Beziehung zwischen der adverbialen Bedeutung und der Möglichkeit, Verben in der gelegentlichen Bedeutung von Bewegung zu verwenden, legt nahe, dass alle adverbialen Verben in einer bestimmten sprachlichen Umgebung gelegentlich im Sinne von Bewegung verwendet werden können, d. ihre Definitionen enthalten sieben Bewegungsmerkmale. In den meisten Fällen wird eine adäquate Übersetzung durch adverbiale Verben einer anderen Sprache erreicht, was wahrscheinlich auf einen universellen Trend in der Entwicklung des Verbwortschatzes in verschiedenen Struktursprachen und folglich auf die Möglichkeit hindeutet, adverbiale Merkmale zu erhalten, Verben bei der interlingualen Niveau. Die Einbeziehung anderer Mittel zur Erzielung einer angemessenen Übersetzung wird normalerweise durch die typologischen Merkmale der Sprachen bestimmt.

Schlüsselwörter: *Adverbialität, Verb, Wortbildung, Fixierung, Wirkungsdauer, Aktion intensivieren.*

Schlink Bernhard. Der Vorleser.

Schon seit Tagen war ich schwach gewesen, so schwach wie noch nie in meinem Leben.

Morgens wachte ich mit trockenem Mund und dem Gefühl auf, meine Organe lägen schwer und falsch in meinem Leib.

Die Frau drehte den Hahn auf, wusch zuerst meine Hand und klatschte mir dann das Wasser, das sie in ihren hohlen Händen auffing, ins Gesicht.

Am selben Tag holte meine Mutter den Arzt, der Gelbsucht diagnostizierte. Irgendwann erzählte ich meiner Mutter von der Frau.

Das Haus in der Bahnhofstraße steht heute nicht mehr.

Im Erdgeschoß ist derzeit ein Computerladen; davor waren dort ein Drogeriemarkt, ein Lebensmittelmarkt und ein Videoverleih.

Immer wieder habe ich in späteren Jahren von dem Haus geträumt.

Wenn ich das Haus auf dem Land sehe, dauert der Traum länger, oder ich erinnere mich danach besser an seine Details.

Ich fahre im Auto. Ich sehe rechter Hand das Haus und fahre weiter, zuerst nur darüber verwirrt, daß ein Haus, das offensichtlich in einen städtischen Straßenzug gehört, auf freiem Feld steht.

Ich habe Angst, zu spät zu kommen, und fahre schneller.

Was das Treppenhaus ursprünglich an bescheidener, der Prächtigkeit der Fassade nicht vergleichbarer Schönheit besessen haben mochte, war längst vergangen.

Vielleicht ist mir das alles auch erst später aufgefallen.

Es war immer gleich schäbig und gleich sauber und gab immer den gleichen Putzmittelgeruch, manchmal gemischt mit dem Geruch nach Kohl oder Bohnen, nach Gebratenem oder nach kochender Wäsche.

Von den anderen Bewohnern des Hauses lernte ich nie mehr kennen als diese Gerüche, die Fußabtritte vor den Wohnungstüren und die Namensschilder unter den Klingelknöpfen.

Die Handgriffe, mit denen sie das Bügeleisen aufnahm, führte und absetzte und dann die Wäschestücke zusammen- und weglegte, waren langsam und konzentriert, und ebenso langsam und konzentriert bewegte sie sich, bückte sich und richtete sich auf.

Einen kurzen Augenblick stand ich mit brennendem Gesicht.

Bahnhofstraße, Häusserstraße, Blumenstraße — seit Jahren war es mein Schulweg.

Jahre später kam ich drauf, daß ich nicht einfach um ihrer Gestalt, sondern um ihrer Haltungen und Bewegungen willen die Augen nicht von ihr hatte lassen können.

Eine Woche später stand ich wieder bei ihr vor der Tür.

Eine Woche lang hatte ich versucht, nicht an sie zu denken.

Aber da war nichts, was mich ausgefüllt und abgelenkt hätte; der Arzt ließ noch nicht zu, daß ich die Schule besuchte, der Bücher war ich nach Monaten des Lesens überdrüssig, und die Freunde schauten zwar vorbei, aber ich war schon so lange krank, daß ihre Besuche die Brücke zwischen ihrem und meinem Alltag nicht mehr schlagen konnten und immer kürzer wurden.

Ich sollte spazierengehen, jeden Tag ein bißchen weiter, ohne mich anzustrengen.

Hat die Krankheit aber lange genug gedauert, dann ist das Krankenzimmer imprägniert und noch der Genesende, der kein Fieber mehr hat, in die Labyrinth verloren.

Ich wachte jeden Morgen mit schlechtem Gewissen auf, manchmal mit feuchter oder fleckiger Schlafanzughose.

Oft genug habe ich im Lauf meines Lebens getan, wofür ich mich nicht entschieden hatte, und nicht getan, wofür ich mich entschieden hatte.

Sie sah mich, lachte zuerst verhalten glucksend und dann aus vollem Hals.

In der folgenden Nacht habe ich mich in sie verliebt.

Warum kommst du so spät?

Ich gehe morgen wieder zur Schule.

Aber an dem Abend hatte ich sie alle plötzlich furchtbar lieb.

Wir hatten ein gemeinsames Zimmer, was für ihn sicher schwieriger war als für mich, und überdies mußte er, seit ich krank war, mir das Zimmer völlig lassen und auf dem Sofa im Wohnzimmer schlafen.

King Stephen. Doctor Sleep.

Sie werde schon wieder gesund werden, sagte sie, und dem war auch so, wenngleich ihre Rückenverletzungen sie bis an ihr Lebensende plagten. Zertrümmerte Wirbel und gebrochene Rippen heilten zwar, aber sie hörten nie auf, sich zu melden.

Eines frühen Morgens im März 1981 rief Wendy bei Dick an und bat ihn zu kommen.

Er wusste es besser, schon damals (auch er hatte starke Ahnungen und Eingebungen), aber manchmal musste man es eben ganz genau wissen. Manchmal musste man es sehen.

Mit einem Ausdruck, den man fälschlich für Gelassenheit hätte halten können, schloss Danny leise die Tür und trat einen Schritt zurück.

Funke Cornelia. Tintenherz.

Es fiel Regen in jener Nacht, ein feiner, wispernder Regen.

*Noch viele Jahre später musste Meggie bloß die Augen schließen und schon hörte sie ihn, wie winzige Finger, die gegen die Scheibe klopfen. Tintenherz Cornelia Funke
Aber jetzt musste erst einmal Licht her.*

Plötzlich drehte er den Kopf und Meggie schien es, als blickte er ihr direkt in die Augen.

Er war oft bis tief in die Nacht wach und las.

Es dauerte jedes Mal ein paar Augenblicke, bis er zurückfand aus der anderen Welt, aus dem Labyrinth der Buchstaben.

Und dann war er auch schon aus dem Zimmer - bevor Meggie ihn fragen konnte, was das, um alles in der Welt, für ein Besuch sein sollte, der mitten in der Nacht erschien.

Zuerst blieb es still draußen.

Er zog seinen Besucher mit sich, voll Ungeduld, als hätte er es plötzlich eilig, ihn vor Meggie zu verbergen.

Ein furchtbarer Anblick bot sich gestern einer Rentnerin, die den Hausmeister einer Wohnanlage in Berlin-Zehlendorf überredet hatte, ihr mit seinem Zweitschlüssel die Wohnung ihrer langjährigen Freundin Hilde R. zu öffnen.

Die vierundsechzigjährige, alleinstehende Dame hatte sich seit Wochen nicht mehr bei Freunden und Bekannten gemeldet und auch auf Anrufe nicht reagiert.

Ersten Autopsieberichten zufolge könnte sich die Leiche bereits seit Ende August in der Wohnung befinden.

Zu vieles war ihr im Kopf herumgegangen, sie hatte sich bedrückt gefühlt und war in die alte Angst vor der Zukunft verfallen, die sie nur für kurze Zeit überwunden geglaubt hatte.

Manchmal fragte sie sich, weshalb sie so beharrlich jedes Jahr Anfang Oktober nach Paris abreiste, obwohl es keinerlei Verpflichtungen dort für sie gab.

Im gleichen Augenblick hörte sie ein Geräusch, und es war vollkommen klar, daß sie es sich nicht eingebildet hatte.

Es war frisch und echt und schien immer aus ihrem tiefsten Inneren zu kommen.

Bei Laura waren Gefühle niemals aufgesetzt oder halbherzig.

Sie vereinten Eleganz mit einer gewissen Härte und Festigkeit — und verkauften sich gut. Irgendwie war es ihr stets gelungen, das Auskommen ihrer kleinen Familie zu sichern, aber oft hatte sie gedacht, daß sie, käme plötzlich eine gute Fee mit einem Goldschatz daher, nie wieder im Leben eine Rose anfassen würde.

An Abenden wie diesem kam ihr die alte Universitätsstadt in East Anglia besonders häufig in den Sinn.

Wenn sie damals nach dem Krieg mit Julien hätte nach Frankreich gehen können. Zeitweise gelang es ihr, sie völlig zu übersehen, manchmal sogar, sie zu vergessen.

Wahrscheinlich haben sie sie längst umgespritzt, und sie gehört schon irgendeinem Franzosen drüben auf dem Festland.

Manchmal glich der Blick dem auf einem Gemälde, bunt und unwirklich.

Es war Montag, der 30. August, ein Abend voller Wärme und Sonne, und doch schon spürbar vom Nahen des Herbstes geprägt.

Ich sah sie neulich mit einem Mann zusammen, da schauderte es mich.

Ich habe selten ein derart brutales Gesicht gesehen.

Und in diesem Licht, in dieser immer rascher einfallenden Dämmerung, glaubte Beatrice plötzlich, einen Menschen zu erkennen, den sie viele Jahre zuvor zuletzt gesehen hatte.

Beatrice sagte nichts, schaute nur noch einmal zum Fenster hinaus, doch selbst wenn sie überhaupt noch etwas hätte sehen können, wäre der Mann, den sie einen atemlosen Augenblick lang für Julien gehalten hatte, sicher längst in der Menge verschwunden.

Hugo Victor. Die Elenden.

Er zählte damals etwa fünfundsiebzig Jahre und hatte sein Amt seit 1806 inne.

Seine Frau erlag dort einem Lungenleiden, an dem sie schon seit Jahren krankte.

Eines Tages also, als der Kaiser seinen Onkel besuchte, wartete der würdige Pfarrherr zufällig gerade im Vorzimmer, und so traf es sich, daß er unvermittelt Seiner Majestät gegenüberstand.

Am selben Abend fragte der Kaiser den Kardinal nach dem Namen dieses Pfarrers, und einige Zeit später war Myriel nicht wenig verwundert, zu hören, daß er zum Bischof von Digne ernannt worden sei.

Wie dem auch sei, nach neun Jahren, die er in Digne zugebracht hatte, war all das Geschwätz, das in kleinen Städten zuerst die kleinen Leute beschäftigt, verstummt, und niemand wagte es mehr aufzurühren.

Pressler Mirjam. Bitterschokolade.

Jetzt hatte sie gewackelt.

Man kann lange nach einem Radiergummi wühlen.

Der Schweiß rann ihr von der Stirn über die Augenbrauen, über die Backen und manchmal sogar in die Augen.

Sie setzte sich auf den Zementsockel des Zaunes und blätterte in ihrem Buch, suchte die Stelle, an der sie gestern Abend aufgehört hatte zu lesen.

Im Kino weine ich nie, aber beim Lesen oft. Ich gehe aber auch selten ins Kino.

Sie wollte Franziska nicht verletzen, die Einzige, von der sie begrüßt wurde, wenn sie morgens in die Klasse kam.

Eva kam immer spät, im letzten Moment.

An der Ecke Friedrichstraße/Elisabethstraße war eine Normaluhr, dort wartete sie immer, bis es vier Minuten vor acht war, um ja nicht zu früh anzukommen, um dem morgendlichen >Weißt-du-gestern-habe-ich< zu entgehen.

Jeden Tag, fünfmal in der Woche, konnte sie sich mit anderen vergleichen.

Eigentlich wollte ich schon um zwei bei Tante Renate sein.

«Was machst du heute Nachmittag?«, fragte die Mutter.

Sie wunderte sich immer wieder, wie leicht Berthold das >Tante Re-nate< sagte und sich über den Kopf streicheln ließ.

Remarque Erich Maria. Der Himmel kennt keine Günstlinge.

Der ist seit gestern wieder geschlossen. Der Himmel kennt keine Günstlinge.

»Man tut nicht immer, was richtig ist, mein Sohn«, sagte er. »Selbst, wenn man es weiß. Darin kann manchmal der Charme des Lebens liegen. Kapiert?«.

Eine Stunde später saß der Wagen fest.

Der Arzt hatte darauf bestanden, ihn für ein paar Monate in die Berge zu schicken.

Schlink Bernhard. Der Vorleser.

Im Hof kreischte die Säge des Schreiners, im Haus drangen aus einer Wohnung Stimmen oder Musik, ging eine Tür.

Ich rannte die Treppen hinunter.

Von oben hüpfen kleine Brocken in großen und große in kleinen Sprüngen herab, weiter unten war's ein Rutschen und am Boden ein Rollen und Schieben.

Sie rief etwas nach unten, über Kohlenstaub und Sägespäne, von unten rief s hoch, und sie lachte.

Und heul einfach aus voller Kehle.

Funke Cornelia. Tintenherz.

Der Mond schimmerte im Auge des Schaukelpferdes und auch im Auge der Maus, wenn Tolly sie unter dem Kissen hervorholte, um sie anzuschauen.

Der Wirt vom Le Nautique in St. Peter Port näherte sich dem Tisch am Fenster, an dem die zwei alten Damen saßen.

Mae betrachtete Beatrice eindringlich, was sie sich erlauben konnte, da ihr Gegenüber offensichtlich nichts davon bemerkte.

Beatrice schaute zum Fenster hinaus auf den Hafen und nippte dabei an ihrem Sherry.

Sie kicherte, und Beatrice fragte sich, was es zu kichern gab.

Mercutio war fast ebenso schlimm.

Ihre Gesten wurden immer gemachter, und es war fast zum Lachen.

Der letzte Akt wurde fast vor leeren Bänken gespielt.

Schlink Bernhard. Der Vorleser.

Ich hätte gedacht, sie wäre fast noch jünger.

Es war fast neun Uhr, als er im Klub ankam, wo er Lord Henry mit sehr verdrossenem Gesicht allein im Nebenzimmer sitzen fand.

Fast jeden Augenblick sah er auf die Uhr.

Fast zwanzig Minuten lang sprach keiner der beiden Männer ein Wort.

Der Mann, dessen Leben ich suche, muß jetzt fast vierzig sein.

Mann, wahrhaftig, es sind fast achtzehn Jahre, seit Prinz Wunderhold mich zu dem gemacht hat, was ich bin.

Es sind fast achtzehn Jahre, daß ich ihn kennengelernt habe.

Funke Cornelia. Tintenherz.

Am nächsten Tag verließ er das Haus nicht und blieb fast immer in seinem Zimmer.

Es ist fast elf Uhr, und ich will früh zu Bett gehen.

Es war schon fast die Stunde für Tschil, zur Ruhe zu gehen; aber weit war er gesehelt über der Dschungel und hatte den Bären lange vergeblich im Dickicht gesucht.

Diese Empfindung von Lustlosigkeit, Müdigkeit, Stumpfheit, diese Unlust, mich hinzusetzen und mit etwas zu beschäftigen, dieses Gefühl, daß alles im Haus langweilig und fade ist! Ich muß verliebt sein; ich wäre das seltsamste Geschöpf auf der Welt, wenn ich es nicht wäre – zumindest für ein paar Wochen.

Zumindest zwei Wochen Muße und Seelenfrieden wollte sie sich gönnen als krönenden Abschluß jener innigeren, aber auch aufwühlenderen Freuden.

Misty – tatsächlich Louisa May Abernathy aus Point of Rocks, Montana, beide Eltern verstorben – hatte etwas, was sie für eine einzigartige Berufung hielt, die aber nichts mit Sex zu tun hatte – zumindest jetzt nicht mehr, wo sie die Liste ausgewählter besonderer Freunde geschlossen hatte.

Er hatte Brianna jeden Tag zumindest kurz gesehen, es am Donnerstagnachmittag sogar geschafft, sich mit ihr ein Baseballspiel im Fenwick-Park anzusehen.

Ich werde es Euch schriftlich geben. Und Ihr braucht auch nicht mit mir zusammenzuleben, obwohl es wahrscheinlich nicht dumm wäre, wenn ich mit Euch nach Virginia gehen würde, zumindest eine Zeitlang.

In Paris ist seit ... oh, mindestens zwanzig Jahren niemand mehr als Hexe verbrannt worden.

Oh nein, wartet wenigstens noch zwei Minuten!

Als ich also am Dudh Kosi aus diesem Teehaus trat und mich blinzelnd im Licht der Dämmerung umsah, tief hinab in diesen gewaltigen Riß in der Welt, der anscheinend ein Tal war, das zu durchwandern wenigstens einen Tag und hinaufzusteigen eine Woche dauern würde — und dann, als ich hinter diesem fast zwei Kilometer tiefen Tal stand und hoch, hoch, hoch darüber diese gewaltigen, spitzen, schneebedeckten Felstürme sah, die offensichtlich unglaublich hohe Berge waren...!

Das Versprechen, ihn jeden Donnerstag zu besuchen, hatte Gombrowski ihr abgerungen, damit sie wenigstens einmal in der Woche an die frische Luft kam.

Die können höchstens fünfzehn sein, hängen so schmal und winzig in den schlotternden Uniformjacken.

Und Katja springt für ihn in die Bresche, weil sie seine Vergangenheit kennt und glaubt, dass sie selbst höchstens ein, zwei Jahre wegen Fahrlässigkeit bekommen wird, während man ihn wahrscheinlich wegen vorsätzlichen Mordes zu lebenslänglicher Haft verurteilen würde.

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Гриба Анна Олександрівна, студентка 6 курсу, заочної форми навчання, факультету іноземної філології, спеціальності 035 Філологія, освітньо-професійна програма Мова і література (німецька), адреса електронної пошти anetlove.90@gmail.com

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Адвербіальний компонент дієслівної репрезентації процесу в сучасній німецькій мові» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42

Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____Підпис_____

ПІБ (студент)_____